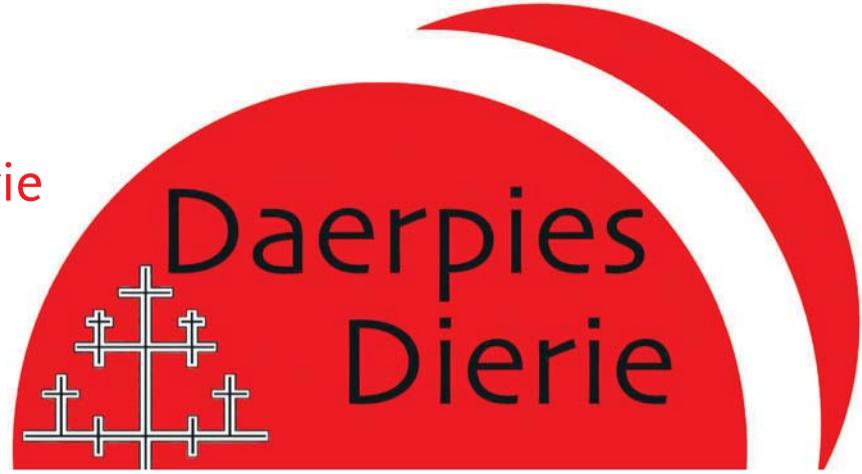

Nr 1 2014

Åarjelsaemien gærhkoelaerie
Sørsamisk kirkeblad
Sydsamiskt kyrkoblad

**Første år
som tospråklig.** Side 2

**Ingrid ger historien
plats och liv.** Sid 8

**Maanah stoere
gærhkosne.** Bielie 24

FOTO: BERTIL JÖNSSON

Skolen i Rørvik er den første bygningen som har begynt å få samisk skilting etter at kommunen ble tospråklig i fjor. SFO = Skolefritidsordning, SEÖ = Skuvlen eejehtimmie ørneme (oversettelse av SFO til sør-samisk).

Første år som tospråklig

Rørvik kommune ble innlemmet i forvaltningsområdet for samisk språk den 1. januar i fjor. Ett år etter har arbeidet kommet i gang med å stadfeste kommunen som virkelig tospråklig.

På nasjonalt plan består forvaltningsområdet for samisk språk av totalt ti kommuner i Finnmark, Troms, Nordland og Nord-Trøndelag. Rørvik er den andre kommunen i Nord-Trøndelag som har blitt en forvaltningskommune, etter Snåsa kommune som ble tospråklig i 2008. Rørvik har i mange år før innlemmelsen jobbet med å synliggjøre og legge til rette for samisk språk og kultur i kommunen gjennom ulike prosjekter, og det var full politisk enighet om at man skulle söke om innlemmelse i forvaltningsområdet.

NYE STILLINGER OG NYE SKILT
I forvaltningsområdet er samisk og norsk språk likestilt og i disse kommunene har alle rett til å bli betjent på samisk når de henvender seg til offentlige etater. Rørvik har det siste året startet arbeidet med å etterleve disse retningslinjene og har blant annet ansatt tolk og oversetter som skal bistå noen som ønsker å kommuniki-

sere på samisk til kommunen. Kommunen har ifølge rådmann Ole Jørgen Rødøy ennå ikke fått noen slike henvendelser, men skal ha tolk disponibel hvis noen ønsker det.

– Det endelige målet er selvfolgelig å slippe å bruke tolk, men vi er ennå i startfasen av denne prosessen, kommenterer han.

I en tospråklig kommune skal også stedsnavn og navn på bygninger skrives på samisk, men forslaget til hvordan Rørvik kommune skal staves på samisk ligger enda inne til behandling. Så fort navnet "Raarvihken Tjielte" blir godkjent kan skiltet henges opp. Andre gate- og veiskilt vil ifølge rådmannen være klare i løpet av dette året.

SPRÅKOPPLÆRING

I tillegg til de nye ansatte som snakker samisk, har også alle 90 ansatte i kommunen gjennomgått et lite introduksjonskurs i språket og skal nå kunne hilse og bruke enkle fraser. I tillegg tilbys lærere et språkopplæring

læringsstipend, men ingen har takket ja til det ennå. Rødøy hevder utover dette at han så langt bare har mottatt positive tilbakemeldinger fra publikum og kolleger, samtidig som han anerkjenner at det ligger noen utfordringer til stede før man har kommet helt i mål som tospråklig kommune.

– Vi må først og fremst få vite hvilke retningslinjer vi skal følge fra myndighetene når det gjelder skole og undervisning. Skal vi følge det samiske eller norske kunnskapsløftet? Det vet vi ikke ennå, forteller han, og kan ikke svare på eksakt når kommunen vil få beskjed.

FASTSLÅ LØFTE

Rektor ved Rørvik barne- og ungdomsskole, Gunn Heidi Hansen, sier at to lærere har søkt på språkopplæringen, men takket nei fordi de ikke fikk fritak fra deler av undervisningen for å ta kurset. Hun håper man kan komme fram til alternative løsninger i framtiden. Rektoren er derimot helt

enig i at det er spørsmålet om hvilket kunnskapsløfte kommunen skal følge som er hovedspørsmålet nå.

– Per i dag har vi ikke kommet skikkelig i gang og hvilke retningslinjer vi må følge er avgjørende for hvordan vi fortsetter arbeidet framover. Jeg har ingen personlige preferanser, vi lytter utelukkende til hva kommunestyret bestemmer, sier Hansen.

Hvis kommunen kommer inn under det samiske innebærer det 190 timer med samisk for alle elever per skoleår. Dette vil bli vanskelig å få til hvis kommunen ikke får flere faste lærere som snakker samisk.

– Vi kan selvfolgelig benytte oss av fjernundervisning fra Røros eller Hattfjelldal, men å ha faste lærere er bedre, mener rektoren, som siden august i fjor har hatt én fast lærer i samisk ansatt.

VEIEN FRAMOVER

Så langt har ikke skolen startet det endelige arbeidet med å få det samiske inn for fullt og det er heller ingen elever som har samisk som førstespråk. Derimot er det 9 elever som har det som andrespråk og Hansen mener det er viktig å opprettholde tilbaketaket til dem. Hun ønsker også å starte undervisning i samisk språk og kultur blant alle elevene opp til 7. klasse senere i vår. Hvis det samiske kunnskapsløftet blir det skolen må følge, må dog undervisningen trappes opp.

– En bekymring for meg er hvordan vi skal praktisere de generelle linjene i det samiske kunnskapsløftet. Det ligger en utfordring i å finne den beste formen for opplæring av både barn og lærere når det gjelder samiske språk- og kulturtradisjoner, fordi disse er så ulike fra de norske, forklarer hun.

Hansen innrømmer at det ennå er en vei å gå i mot målet om å være fullstendig som tospråklig kommune. Hun legger til at arbeidet nå må bestå av å gjøre seg kjent med regelverkene og at skolen kommer til å se an behovene som måtte dukke opp, og iverksette tiltak etter disse behovene underveis.

LINA S. JØNSSON

Grunnlovsfest med bismak

Vi feirer at den norske grunnloven er 200 år. Men har den norske grunnloven, som i år blir 200 år, vært en god grunnlov for samene? Dette spørsmålet ble stilt et panel på Samefolkets dag i Trondheim. De som satt i panelet var enige om at Grunnloven vært en god lov også for samene særlig når man tenker på at den kom i en tid da nasjonen Norge skulle etableres og det var liten plass for det samiske.

Grunnloven slår fast noen viktige prinsipper: borgerne i Norge har tale- og trosfrihet og ingen kan arresteres uten lov og dom. Norges grunnlov var en av de mest moderne og demokratiske grunnlovene i Europa da den ble vedtatt i 1814. Men den var ikke så radikal at den åpnet for alminnelig stemmerett for alle borgere. Samer uten jordeiendom fikk ikke stemmerett, og det måtte gå hundre år før kvinner fikk sin stemmerett.

I tillegg var det en paragraf om at

jøder og jesuitter ikke har adgang til kongeriket Norge. Nå er den paragrafen blitt fjernet. Men man fjerner ikke all fremmedfrykt med å fjerne en paragraf i Grunnloven.

”...nasjonen som fikk denne grunnloven, ikke ble en god nasjon for samene. Det vil man ikke trekke fram i fest-talene”

Og selv om Grunnloven i seg selv var en god lov, så gikk Norge inn i en periode der alt ”det samiske” skulle fjernes. Det ble en vond og vanskelig tid sett med samiske øyne. Samisk språk og kultur passet ikke inn i den unge nasjonen. Den norske bonden ble holdt fram som bilde på den ekte nordmann. Man trykket

Bjørnsons bonderomantiske tekster til sitt hjerte, og man tok i bruk nasjonalromantiske symboler og bilder på hva som er norsk.

I den samme perioden fikk vulgærdarwinismen bred tilslutning. Den forutsetter at den sterkeste overlever mens den svake er dømt til å gå under. Samisk kultur stod på et lavt utviklingstrinn. Da var det fæfengt å ta vare på ”det samiske”. Etter hver ble det sagt at det ikke bare kulturen, men også

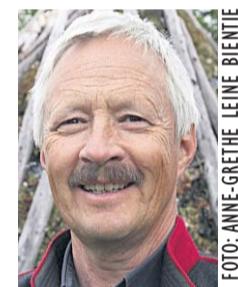
genene det var noe galt med. Samene ville aldri nå et høyere nivå ettersom de var av feil rase, sa rase-biologene og P. A. Munch som regnes som av de store nasjonsbyggerne.

Når man nå skal feire Grunnloven, vil man ikke trekke fram at den nasjonen som fikk denne grunnloven, ikke ble en god nasjon for

samene. Det vil man ikke trekke fram i fest-talene som skal holdes dette året. Av de 194 offisielle arrangementer er det bare fem som vil belyse samenes historie i Norge.

At det ble som det ble, vil de aller fleste i dag beklage. Og jeg tror at de fleste vil glede seg sammen med det samiske folket at Grunnloven fikk i 1988 en ny paragraf. Nå har vi fått § 110 som urfolk verden rundt har all grunn til å misunne det samiske folket!

La oss feire Grunnloven - om enn med en vond bismak!

BIERNA LEINE
BIENTIE

FOTO: ANNE-GRETHE LEINE BIENTIE

Bakläxa!

Sjätte februari är samernas nationaldag, samefolkets dag. Av många kyrkliga webbplatser förstasidor där är detta obekant för kyrkan, såväl på svensk som på norsk sida.

Glädjande nog har Svenska kyrkan nationaldagen som förstanyhet. Där kan man till och med lyssna till och läsa den samiska nationalsången. På Den norske kirkes förstasida finns nationaldagen som tredjenyhet.

Men sedan blir det värre. På stiftsnivå är det bland de mer samiska

stiften bara Luleå och Lund som uppmärksammar dagen på sina förstasidor. Härnösand, Västerås, Stockholm och Göteborg säger inget om nationaldagen på sina förstasidor.

På norsk sida är det kanske något bättre. Nidaros och Oslo bjuder på sina förstasidor in till gudstjänster för att fira dagen. Nord-

Hålogaland gratulerar men har inget annat material. Och Sör-Hålogaland har ingenting. Samisk menighet, som har egen webbplats, har förstås inbjudan till samisk gudstjänst i Nidaros som förstanyhet.

På församlingsnivå är det dystert. Om församlingar i Härnösands stift får tjäna som exempel, är det bland dem som

borde uppmärksamma samiska nationaldagen bara Åre som gör det. Föllingebygden, Tännäs-Ljusnedal, Östersund, Sundsvall, Härnösand, Nätra, Själevad och Örnsköldsvik har inget.

Uppryckning behövs till nästa år!

URBAN ENGVALL

Samiska vinjetter i Daerpies Dierie

Orre saernieh: Nyheter
Gieries lohkijh!: Kära läsare!
Noere almetjh: Barn, ungdom
Guvvie: Porträtt
Doen jih daan bijre: Lite av varje

Guktie ussjedem: Hur jag tänker
Åssjalommesh: Tankar, andakt
Gie jih gusnie årroeminie: Vem och var
Kultuvre: Kultur

Första sidan:

Samenes nasjonaldag ble feiret med gudstjeneste i Nidarosdomen.

Foto: Anne-Grethe Leine Bientie

Vuelieh Tråanten stoeregærhkosne

Dah giéh saemien åálmege-biejjien Tråanten stoere-gærhkose böötin, gellie vuelieh åadtjoejin govledh.

Saemien åálmege Tråanten stoeregærhkose almetjh byöri gyrhkesjdh. Stovlh lin "aernien" bijre. Jih dueljeh "båassjosne" lööbpeme.

– Hijven naemhtie tjahka-sjdh, bëspe Tor Singsaas jeehti gosse gyrhkesjimmie eelki.

VUELIEH JIH LAAVLOMH

Aalkovistie Jovna Zakarias Dunfjeld pianoem spealadi jih joekesti. Göökte laavlome-kovrh Tråanteste laavloejin liturgijem maam Frode Fjellheim dorjeme. Randi Lundemo laavlome-kovren äejvie, díhete aaj joekesti. Charlotta Kapp-

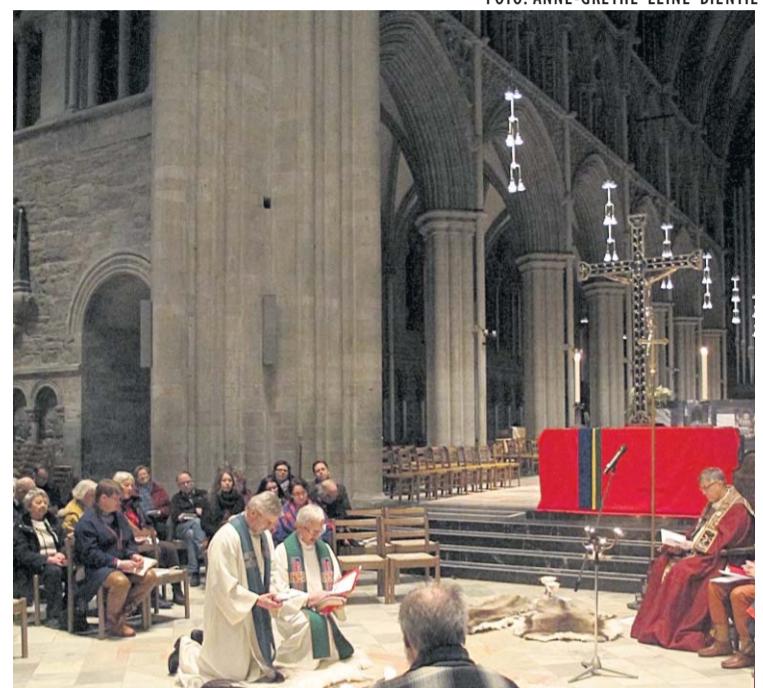
fjell aaj joijkesti. Altese näjte Elsa-Maarja Kappfjell jih Maudi Kappfjell Åhren laavloejin, "Vaejtje mov baalka".

Saemien åálmegebjiejjien heevehtimmie Sverresborgen museumisnie eelki. Desnie gellie almetjh håaloejin. Gaskebjiejjie-beapmoem byöpmidimh, prihtjegem jovhkimh jih murriedimh.

MEERKE KRIKHE
LEINE BIENTIE

Mange artister

Samisk nasjonaldag ble feiret med gudstjeneste i Nidarosdomen. Mange flotte artister var med og satte rammen rundt en flott gudstjeneste med joik og sang. Menigheten satt samlet rundt ildstedet i midten av den store kirka.

Bëspe Tor Singsaas åelkies bielesne tjahkan, desnie aaj hearra Torstein Amundsen jih áarjelsaemien hearra Bierna Leine Bientie.

Bruksområder for språket må utvides

På oppdrag fra Sametinget har Nordlandsforskning i samarbeid med Norut Alta i 2012 gjennomført ei kartlegging av hvordan forholdene ligger til rette for bruk av samisk språk i Norge. Å være en tospråklig kommune er ikke nok, samisk må brukes aktivt, særlig i det offentlige rom.

Rapporten bygger på feltarbeid i 12 utvalgte kommuner i tillegg til en spørreundersøkelse blant nærmere 2 000 personer trukket tilfeldig fra Sametingets valgmannatall.

Kartleggingen viser at selv om en kommune har fått forvaltningsansvaret for samisk er det utfordringer knyttet til gjennomføringen av alle punkter som man er forpliktet til, og dette gjelder spesielt bruken av samisk i det offentlige.

Ifølge undersøkelsen så mener knappe 20 prosent av samer i det sørsamiske området at de beherske samisk godt eller svært godt, mot 30 og 40 prosent av henholdsvis lulesamer og nordsamer. Felles for alle de samiske språkene er at de brukes mest i samhandling med barn og eldre, og ute i naturen.

Bortsett fra Kautokeino og Karasjok kommuner, som per i dag er de eneste som bruker samisk i alle sammenhenger, velger tre firedele av andre nordsamer ofte bort samisk, mens det samme gjelder for to tredeler av lulesamene og fire femdele av sørsamene.

SPRÅKLIG USIKKERHET
Dette begrunnes med begrensede språkferdigheter og språklig usikkerhet, særlig overfor de som behersker samisk på et høyt nivå.

Prosjektet konkluderer derfor med at det er viktig å utvide

bruksområdene for språket for å bevare det, men at det å bli en tospråklig kommune bare er første steg på veien.

For at en kommune skal være en forvaltningskommune av samisk språk krever Sametinget at kommunene må ha et språksenter. Disse sentrene initierer prosjekter og aktiviteter knyttet til samisk språk og kultur og er ifølge forskerne svært viktige i og med at de er med på å skape offentlige arenaer der språket kan brukes mer aktivt.

LINA S. JØNSSON
Kilde: forskning.no

Samisk menighet har fornyet hjemmesiden

Samisk menighet har fornyet sin hjemmeside www.samiskmenighet.no. Der kan du lese om hva som skjer i menigheten, se på bilder og finne linker til aktuelle saker.

På hjemmesiden kan du lese om kommende arrangementer og aktiviteter i menigheten. I tillegg kan du lese en del om hva som har skjedd og finne informasjon om

Besök gjerne Samisk menighet sin hjemmeside: www.samiskmenighet.no.

menighetsrådet og de ansatte.

– Vi vil legge ut en god del bilder, forteller Monica Kappfjell som er ansvarlig for hjemmesiden.

ØNSKER FLERE MEDLEMMER
Samisk menighet har som mål å

speile menighetslivet på sin hjemmeside.

– Vi er spente og forventningsfulle når det gjelder hjemmesiden vår. Vi ønsker å nå ut til flest mulig og håper at flere vil bli medlem hos oss. På hjemmesiden er det blant annet mulig å

finne informasjon om hvem som kan bli medlem. Man kan selv fylle ut medlemssøknaden digitalt, forteller Monica Kappfjell.

Hun håper at hjemmesiden vil bidra til engasjement hos brukerne. Det er viktig at samisk menighet er lett tilgjengelig, ettersom den samiske befolkningen bor spredt.

MEERKE KRIKHE
LEINE BIENTIE

Hva skjer med SÅ, samisk menighet?

Nå er det omtrent et år før den norske kirke skal avgjøre menighets skjebne.

Menigheten startet som et 4-årig prosjekt i 2009. Meningen var at det skulle evalueres og avgjøres før desember 2012 om menigheten skulle bli permanent.

Høsten 2012 kom beskjeden at departementet ønsket å forlenge forsøket ett år. Begrunnelsen for utsettelsen var at departementet oppfattet en uenighet om prioriteringer. SÅ ønsker en utvidelse av stillingen for daglig leder til 100 prosent og Samisk kirkeråd ønsker en språkmedarbeider i 100 prosent stilling. SÅ og Samisk kirkeråd er enige om at begge stillingene trenges, men er uenige om hvilken som må komme først.

VELLYKKET FORSØK

Alle som uttalte seg om forsøket, mente at det var veldig godt og måtte gå over til en fast ordning. For Den norske kirke har det vært en berikelse og for den samiske befolkningen har det blitt nye møtesteder og aksept for samisk kultur og språk i kirken.

I forbindelse med kirke-stat ordningen har departementet utsatt

avgjørelsen om samisk menighet til Kirkemøtet i 2015. Dermed har departementet frasagt seg ansvar for et viktig samisk område, nemlig åndelighet.

I 2011 var Kirkemøtet klar i sin holdning om samisk menighet, men da var man ikke nødt til å prioritere mellom andre områder. Etter planen skal Kirkemøtet 2015 prioritere økonomien for hele kirken og da må samisk kirkeliv konkurrere med alle andre gode tiltak.

MYE PENGAR TIL FÅ MEDLEMMER

I dag har menigheten 395 medlemmer, stort sett fordelt på alle menigheter i sør-samisk område. Det blir brukt forholdsvis mye penger på få medlemmer og for mange medlemmer i Den norske kirke, er SÅ lite synlig. Vi må håpe på velvilje og forståelse fra Kirkerådet og andre bispedømmer slik at SÅ kan bli en permanent ordning.

Menigheten har sin berettigelse og den får større betydning for hvert år for den samiske befolkningen, og for den norske befolkning. Den beriker og gir nye impulser til hvordan vi skal forstå den kristne tro.

BERTIL JÖNSSON

FOTO: HELEN JÖNSSON

Samisk menighet, Kalvvatnet august 2011.

Hierjedaelien tjelten saemien ektiedæjja Karin Rensberg Ripa jijtse stoerrevielligujmie, garrabielesne Veikko jih åelkiesbielesne Ture Rensberg.

Bienjedaelesne voeres almetjh aavoedieh

Bienjedaelesne ajve dah voeres almetjh gieh aavoedieh Saemien åålmegebiejjien daan jaepien. Hierjedaelien saemien reereme-tjelte díhete gie böori dej voeres almetjidie byöpmedidh ektesne. Luhkietjijhtje gieh gaavnedin voeres almetjegåtesne Bienjedaelesne.

Eah gaajhkes Bienjedaelesne åroeh gænnah. Anna-Greta Fjellgren lij deavheme bijlem jijtsh

mænnjajgumie Margareta Fjellgren jih Laila Fjellgren, jih bööti vuejen Mihteste Bienjedaalan.

– Luste tjåanghkenadtedh. Jih lustebe orreme jis åådtjeme noere almetjigumie aaj gaavneditdh, Ture Rensberg jeehti.

TEEKSTE JIH GUVVIEH:
INGA MARJA STEINFJELL

I Funäsdalen feiret de eldre

I Funäsdalen spiste sytten eldre middag på Samefolkets dag. Anna-Greta Fjellgren kom i bil fra Mittådalen sammen med sine svigerinner Margareta og Lajla. Ture Rensberg mente det hadde vært fint om de fikk møte yngre mennesker.

Sámi Jienat-kören får kyrkans kulturstipendium

Samiska rådet i Svenska kyrkan har besluttat tilldela 2013 års samiska kulturstipendium till den samiska kören Sámi Jienat.

– Samiska rådet vill visa uppskattning för det viktiga ideella arbetet som Sámi Jienat gör bland samer. Sámi Jienat är ett bra exempel på gränsöverskridande insatser och sprider glädje och förenar oss samer, säger Sylvia Sparrock, ordförande i Samiska rådet i Svenska kyrkan.

Kulturstipendiet motiveras med att Sámi Jienat genom sitt arbete berikar det samiska andliga livet och synliggör det samiska språket och urfolkskulturen.

Kören grundades 2002, träffas några gånger per år och övar och framträder på olika platser i Sápmi. Det samiska kulturstipendiet utdelas varje år och uppgår till 10 000 kr.

URBAN ENGVALL

Aajegen lohkehtæjjah Ida Ljungberg, Bïenjedaelie/Plassje jih Aino Danielsen, Svhake.

Tjaebpies klaeriejgujmie sorhpestieh

Maanah åadtjoeh klaeriejgujmie stååkedidh gosse Aajegen lohkehtæjjah maanajgujmie soptsestægan jih saemien gielem nænnoestægan.

Aajegen lohkehtæjjah, Ida Ljungberg, Bïenjedaelie/Plassje jih Aino Danielsen, Svhaken sijte/Plassje, murriedægan gosse maanajgujmie reejremenie. Maanah föörhkedieh gosse Ida jih Aino rovnegs vaarjoeh gåárvedægan jih vaajestægan guktie snoölhke jih

snurke sinsitniem neerrieh.

KLAERIEJGUJMIE STÅÅKEDIEH

Maanah tuhtjieh luste klaeriejgujmie stååkedidh. Hijven jih aelhkie güetigujmie möoledh. Jih åadtjoeh klaeriejgujmie sorhpestidh guktie sijhtieh. Muvhtene gaajhkesh seamma guvvesne klaeredeminie. Dah unnenmes maanah gieh akten jallh göökten jaepien båeries, åadtjoeh barkedh guktie dah sijhtieh.

Gosse ektesne "barkeme",

De leker med farger

Aajege arrangerer barnetreff for førskolebarn. Ida Ljungberg, Funäsdalen/Røros, og Aino Danielsen, Guttu/Røros, har ansvaret for disse populære treffene. Barna får blant annet leke med farger. Målet er å stimulere til bruk av sørsamisk språk.

tjuerih svarkeldidh jih ånnetje liegkestidh juktie dan fuehpesne jih eadthjohke barkeme. Hijven eejhtegidie aaj soptsestidh jih prihtjegem jovkedh. Gaajhkesh dan madtjeles

gosse guessine Aajegen luvnie.

TEKSTE JIH GUVVIE: MEERKE KRIHKE LEINE BIENTIE

Emmi ambasadöre

Emmi Danielssen, Svhaken sijteste, akte saemiedigkien 24 ambasadörjiste. Dan jaepien edtja gielem gåhtsajehtedh, guvvide saemien tekstine gaskeviermesne vuesiehtidh. Golme tjåanghkoeh åtneme, gusnie prosjektem vuesiehtamme jih evtiedamme. Laavlomem dorjeme, gaajhkine saemien gieligujmie. Båaloeh, gietebaanth jih baakoegærjetjh aaj dorjeme, mah maahta namhtah saemiedigkien gaskeviermie-sæjroste dangkodh. Abpe jaepien edtja giele-ambasadörem årroddh. Tuhtjie luste almetjidie rååkdedh jih gielem aarkebjiejjien provhkedh.

AINO DANIELSEN

Ambasadør Emmi

Emmi Danielssen er av Sametingets 24 ambassadører. De skal inspirere bruk av samisk og publisere bilder med samisk tekst på internett. De har hatt tre samlinger og blant annet laget sanger, armbånd og ordlister.

Ellen Sara Sparrok, garrabielesne jih Emmi Danielssen.

FOTO: BERTIL ENEVÅG ERICSON/TT

Muskler og latter i klatreveggen

Under familietreffet i Trondheim i desember var det et allsidig og variert ungdomsprogram, blant annet klatring i Utehallen.

Omtrent femten ungdommer fikk prøve sin styrke i klatreveggen i Utehallen. Det ble et populært tiltak. Maria Synnøve Kråik Stenfjell er utdannet klatreinstruktør og har deltidssjøbb hos firmaet Ute. Hun bor i Trondheim og er selv en aktiv klatrer. Hun forteller at man bør ha både styrke, konsentrasjon og utholdenhets i klatreveggen. I tillegg er det viktig til å kunne planlegge sitt neste "trekk". Selvfølgelig må sikkerhet prioriteres.

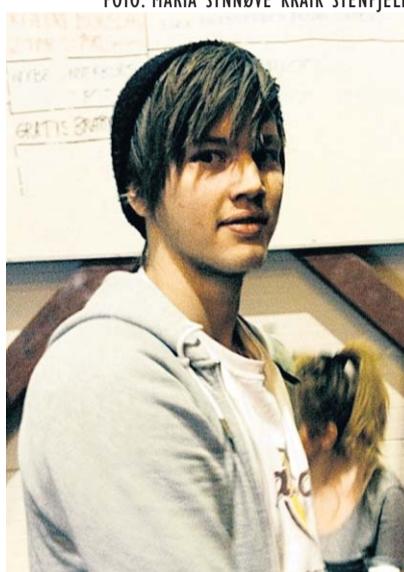
INNSATSEN IMPONERER

– Jeg er skikkelig imponert over ungdommene som var med. Det var mange som aldri hadde klatret. De "tok" dette imponerende lett og var så positiv, forteller Maria.

Flera var spent og litt nervøs i forkant. Etter opplæring og oppmuntring kom også de i gang.

– Det er alltid morsomt å være vitne til god mestringsfølelse og glede over å ha gjennomført klatringsløypa! Det var til og med to som utførte sikringsprøven, og dermed kan utføre sikring i andre klatrevegger. Kanskje er det flere som meg, som er blitt "hekta" på klatring, sier Maria.

MEERKE KRIHKE
LEINE BIENTIE

Lars Bertil Jönsson, Raavrhihke / Sunndalsøra, syntes det var morsomt å sveve høyt over tilskuerne nede på gulvet.

FOTO: MARIA SYNNØVE KRÅIK STENFJELL

Jone Kappfjell (12 år), Namsskogan, var sterkt og smidig i klatreveggen.

Jesper Tjäder.

Tjäder i sitt första OS

Östersundssamen Jesper Tjäder har genomfört sitt första OS. Han kom inte till final, men han gjorde en fin insats.

För 2,5 år sedan hade DD ett reportage om Jesper Tjäder från Östersund. Han var en lovande freestyle-åkare och hoppades på många framgångar.

Vi avslutade då vårt samtal med en önskan om att han en dag kanske kunde stå under OS-elden, och nu har det blivit verklighet.

Freestyle/slopestyle är en ny gren från och med årets OS, och Jesper blev uttagen att representera Sverige. Slopestyle är en bedömningsport där åkarna bedöms av domare för svåra trick, men också genom att nå höjd på hoppen. Tävlingarna innehåller flera element, däribland åkning på rails.

Jesper har sagt till Östersunds-Posten att beskedet kom överaskande för honom.

– För några år sedan trodde jag inte att det skulle bli en OS-sport. Nu har det för min del handlat om att slipa på nya unika trick som jag skulle kunna plocka fram till OS, sa han.

BRA PROGRAM

Vid tävlingsomgången 13 februari kom Jesper inte till final trots ett bra genomfört program med mycket kreativitet och kunnande. Bäste svensk blev Henrik Haurlaut på en sjätteplats.

DD:s redaktion är både stolt och glad över Jespers framgångar, inte minst att han tog sig till den första OS-omgången. Vi kommer att med stort intresse att följa Jesper och önskar honom fortsatt lycka till.

ELISABETH ANDERSSON

Aavoe orre láavthgåatetji ávteste

Saemien åálmege göökte láavthgåatetjh áasteme. Maanah aavoedieh gosse dejgumie stååkedieh. Voestegh láavthgåetide tseegkieh, duel-jieh lööbpieh jih dellie tjaengieh.

Saemien åálmege edtja barkedh guktie maanah maehtieh identiteetem, gielem jih kultuvrem nænnoestidh. Dellie hijven láavthgåatetjem utnedh gosse saemiej vuiekj býre ööhpethidh.

– Mijjieg gellie jaepieh barkeme, voejhkelibie mijjen åálmegem tseegkedh. Dellie tjoerebe ussjedidh guktie maehtebi maanide eevtjedh. Mijjieg sijhtebi maanah edtjeh åálmegisnie murriedidh, Gaebpien Monica, Saemien åálmegej áejvie, jeahta.

Saemien åálmege sájhta maanah edtjeh aejlies gærjine åahpenidh. Hijven maanide saernieh Jeesusen býre daejredh.

TEKSTE JÍH GUVVIE:
MEERKE KRIHKE LEINE BIENTIE

Gleder seg over små telt

Samisk menighet ønsker at barn skal få styrket sin identitet og bli bedre kjent med samisk kultur og språk. Menigheten har derfor kjøpt inn to små lavvoer som er sydd av Linn Ellen Bientie Sivertsen. Daglig leder i Samisk menighet, Monica Kappfjell sier også at menigheten jobber for at barna skal kjenne seg velkomne og trygge i kirken.

Saemien åálmege göökte láavthgåatetjh maanide dongkeme. Linn Ellen Kristina Bientie Sivertsen, Ljreste dejtie gååreme.

Ingrid ger historien plats och liv

Snart är det barmark igen – med nya möjligheter att dokumentera samiska kulturminnen

"Det här är så roligt", säger Ingrid Rehnfeldt och halvspringer iväg mellan de knotiga fjällbjörkarna. Det gäller att hänga med. Vi är i markerna kring Mittådalen för att se på samiska kulturlämningar och höra Ingrid berätta om dem som bott och verkat där.

– Jag är barnfödd här, säger Ingrid Rehnfeldt. Men när jag växte upp var det ingen av de äldre som sa något om gamla kåtatomter och andra minnesmärken. Det hade inget värde, tyckte de väl.

Men när Gaaltje 2005 startade projektet *Att spåra sin historia* var det som att tända en brasa, minns hon. Det måste ha funnits ett uppdämt behov av att upptäcka och dokumentera historien, innan det var för sent.

För det är inte så många gamla samer och bybor kvar som kan berätta om dem som gått före och tala om var Ingrid skulle leta efter kåtatomter, renvallar, kokgropar, gravar, bengömmor, igenväxta potatisåkrar och andra kulturlämningar.

BÖRJADE SLÄKTFORSKA

Nu har hon ändå hittat en hel del, bland annat med hjälp av en äldre same i byn, Jacob Jonsson. Och hon har fått många uppgifter från folk i bygden.

Vid ett tillfälle var det en följeslagare som bara så där i förbi-farten konstaterade att "ja, här har din gammelfarmor bott". Så blev Ingrid tvungen börja släktforska också, parallellt med dokumentationen av samiska kulturlämningar. En del av resultatet finns i häftet från Gaaltje om *Lussi Lars*, Ingrid Rehnfeldts matterahka.

Ingrid blev kontaktperson i Mittådalen för projektet *Att spåra sin historia*. Varje upptäckt och dokumenterat kulturlämning registreras av de samebyar som ingår i projektet i en databas hos Gaaltje – medelst en röd plupp.

– För Mittådalsområdet finns väldigt många röda pluppar vid det här laget, säger Ewa.

Gaaltje, samiskt kulturcentrum i Östersund, där det är arkeologen Ewa Ljungdahl som hållit i projektträdarna, har förlöpande arrangerat utbildningar och samlingar för att hålla intresset vid liv och fördjupa kunskaperna.

– Så jag har lärt mig använda dator och GPS, plus förstås en hel del om arkeologi och kulturhistoria, säger Ingrid.

INGET VET

Vi kommer till en stor helt förfallen kåta, nio meter i diameter plus farstu, inte alls långt från nuvarande Mittådalens by. Nu är det en hög naturligt sil-

Här finns en hel del byggmaterial kvar, men ingen vet vem som bott här.

Ewa Ljungdahl och Ingrid Rehnfeldt vid Stor-Thomas' kåtatomt.

vergrå bräder man fortfarande ser, så det här hör inte till de äldsta lämningarna.

– Men ändå vet ingen – ingen jag mött i alla fall – vem som levit här och när och hur, säger Ingrid. Vart tog de vägen? Man får en underlig känsla här.

I näheten finns det som kan ha varit en liten potatisåker. Och ett förvaringsutrymme som markeras av flera stenar. Man kan också se rester av diken. Även samer har alltså odlat, i alla fall potatis.

Ändå är det ingen som vet ... Ingrid konstaterar att historien bevaras och skrivs olika beroende på vem det handlar om.

Efter en del letande kommer vi till den plats där *Lill-Lisbeth* hade sin kåta. Hon dog på 1980-talet men är, och framförallt var, en känd profil i bygden. Här levde hon ensam i många år innan hon flyttade till en liten stuga i Mittådalen. Sina sista levnadsår bodde hon på Fjällsol i Funäsdalen.

Här finns en av de få kända bengömmorna i området. Benen från det renkött som användes i matlagningen skulle hållas samlade, här i ett emaljerat fat under en flat sten som idag inte är så lätt att få syn på.

– Skingrade ben betydde skingrad renhjord, säger Ingrid som kanske är den enda nu

levande som vänt på just den stenen.

MITTÅDALEN SPECIELLT

Mittådalen är ett tacksamt område för den som vill dokumentera samiska kulturlämningar. Här finns mycket av samisk historia koncentrerad till ett ganska litet område.

– Speciellt för Mittådalen är att här finns flera boendeförmer samlade på ett litet område, säger Ewa Ljungdahl. Från kåtor med olika byggnadsätt och av olika storlekar via enkla och små timmerhus till dagens moderna villor.

Här finns också, som en ytterligare historisk verklighet, Ljusnedals bruk, styrt av den kände brukspatron Farup, som förkroppsligar den gamla konflikten mellan de exploaterande storsvenskarna och de

Välbevarad bengömma där *Lill-Lisbeth* bott.

Ingrid Rehnfeldt.

nomadiserande eller bofasta samerna.

Vi åker en bit åt Ljungdalshället. Inte långt från vägen finns rester av den unika kåta som *Stor-Thomas* lätt uppföra. Det är kanske den enda kända tvåvårningskåtan (källarvåning plus markplan), och den var försedd med inte mindre än fyra ingångar. Om *Stor-Thomas* gick och går det många historier, mer eller mindre trovärdiga. Klart är ändå att han var en av flera särplingar i sin tids samiska sammanhang.

LÄTT GÖRA SIG BILDER

När Ingrid Rehnfeldt söker sig fram i de här gamla samiska kulturmarkerna och samtidigt berättar om dem som levde och verkat här – ja, gör dem levande – är det lätt att dras in i historien, göra sig bilder av hur det var en gång i tiden, bli engagerad och vilja veta mer. Och det är inte svårt förstå den iver och glädje hon känner i det här uppdraget.

För samerna är de släktingar som numera är döda inte långt borta, och man kan fortfarande kommunicera med dem, de hör ännu till gemenskapen men har bara gått lite åt sidan. Något av detta kan Ingrid verifiera:

– Jo, jag kan ha små samtal med dem jag känner till när jag kommer till de platser där de levde och arbetat.

De registrerade kulturminnen blir små röda pluppar i en databas som bara är åtkomlig för dem som är med i projektet. Där finns alltså en alltmer omfattande bild av det samiska kulturlandskapet så som det kan observeras i geografin.

HISTORIEN MINDRE TYST

Det bidrar till att göra den samiska historien mindre tyst än den varit. Det samiska språket har främst varit ett talat språk, och historien finns alltså inte nedskriven. I synnerhet gäller det den samiska kvinnans vardagshistoria.

Att dokumentera de platser där vardagslivet levts minskar tystna-

den. Ändå mera levande blir de som gått före när vi får höra berättelser om vilka de var, hur de hörde ihop, vilken kamp som var deras – så som Ingrid berättar. Så egentligen borde även berättelserna ”registreras”, inte bara platserna.

– Ja, det finns säkert jätte-mycket kvar att upptäcka, säger Ingrid, både när det gäller platser, kulturminnen, och när det gäller det levda livet.

Kanske är det detta möte med livet som gör andra männskor, samer och icke-samer, riktigt intresserade och kanske också engagerade. Och därifrån är det förmodligen inte så långt till en ökad medvetenhet om dagens urfolksverklighet.

SAMEBYARNAS INITIATIV

För en journalist är det lätt tänka i banor av synlighet och information. Ingen av platserna vi besökt tillsammans med Ingrid Rehnfeldt och Ewa Ljungdahl är skyltad och där finns inga informationstavlor.

– All information ska ske på samebyarnas initiativ, säger Ewa Ljungdahl.

Det speglar en grundhållning av respekt som är lätt att förstå och acceptera och som resulterat i de skrifter som getts ut av Gaaltje. Under detta finns också inställningen att man inte ska hålla på och rota i det gamla och lämnade, inte riva och förstöra. Boningar och sådant som har tillhört vardagslivet ska få återgå till naturen i sin egen takt.

Det finns också platser och föremål som haft, och ännu har för några samer, en mer tydlig andlig dimension. Det kan handla om former och föremål i naturen som uppfattats ha djupare innebörd.

– Här krävs en särskild försiktighet. Vi behöver inte lyfta på alla stenar, säger Ingrid Rehnfeldt.

TEXT OCH FOTO:
URBAN ENGVALL

Två fotografer i en utställning

FOTO: INDIAN: EDWARD S. CURTIS

Både den amerikanska fotografen Edward S. Curtis och den svenska Nils Thomasson fotograferade ursprungsbefolknings – men på var sin kontinent.

Nu möts de i en fotoutställning på Härjedalens fjällmuseum i Funäsdalen. Utställningen invigs i mars, i samband med Lopme Naestie, och pågår till och med 30 april. Sedan kommer den att visas igen i juli till 30 september.

KÄLLA: OP.SE

FOTO: NILS THOMASSON (SJÄLVPORTRÄTT)

FOTO: SERGEY KRSNOSHCHOKOV/SHUTTERSTOCK

Renen motverkar effekter av global uppvärmning

En effekt av ett varmare klimat kan bli att lågländsväxter som inte är typiska fjällväxter börjar migrera högre upp på fjällslutningarna. Ekolog Elina Kaarlejärvi visar i sin avhandling att renars, men även sorharks och harars, betande kan bromsa en sådan invasion. Avhandlingen försvarades vid Umeå universitet 21 februari.

Elina Kaarlejärvi menar alltså att ett varmare klimat inte automatiskt leder till en ökad biomassa, invasion av nya arter och utbredning av buskar på kalfjället, i motsats till tidigare prognosser. Renarnas betande

skyddar den ursprungliga fjällvegetationen genom att hålla buskvegetationen låg och förhindra nya arters invasion på kalfjället.

Försöken har utförts på Låktatjohkkafjället, två mil västerut från Abiskobyn, och vid Kilpisjärvi, Finland.

Avhandlingens titel är *The role of herbivores in mediating responses of tundra ecosystems to climate change*. Svensk titel: *Betydelsen av herbivorer för responsen av fjällekosystem till ett ändrat klimat*.

KÄLLA: UMEÅ UNIVERSITET

Sápmi värd för fotbolls-cup

I början av juni är Sápmi och Östersund värdar för Conifa World Football Cup.

Det är Conifa (Confederation for Independent Football Associations) som tillsammans med Östersunds fotbollsklubb och Gaaltje svarar för det unika och högintressanta arrangemanget 1–8 juni, i huvudsak på Jämtkraft Arena.

Till arrangemanget kommer fotbollslag från Abchazien, Kurdistan, Tamil Eelam, Zanzibar, Darfur, Ellan Vannin, Quebec, Nagorno Karabach, Padania, Sápmi och Occitania.

KULTURFESTIVAL

Närmast föregående Conifa-cup arrangerades i Kurdistan 2012. Finalen hade 35 000 besökare och sändes över internet vilket lockade 10 miljoner tittare.

Parallelt med fotbollsarrangemanget blir det en internationell kulturfestival där deltagande nationer visar sina traditioner och sitt ursprung. Festivalen genomförs av Gaaltje i samarbete med Unesco.

– Vi är glada och stolta att turneringen nu kommer att genomföras i Staare/Östersund. Gaaltjes ambition är att belysa den samiska kulturen i vår region, inte minst genom det samiska landslaget som kommer att delta i turneringen, säger Jerker Bexelius, Gaaltje.

Östersunds församling, som sponsrar viss fotbollsverksamhet i Östersund, funderar som bäst på hur man ska uttrycka sin närvaro vid arrangemanget.

URBAN ENGVALL

Läs mer på till exempel www.ostersundsk.se/?p=10391 och www.conifa.org.

FOTO: QUEERINGSAPMI.COM

Skaparpriset till Queering Sápmi

Elfrida Bergman och Sara Lindquist i projektet Queering Sápmi har tilldelats Umeå skaparpris för 2013 i inte mindre än två kategorier, årets text och årets skapare.

Motiveringen till priset för årets text är att de "har synliggjort det osynliga och med berättelsernas kraft vidgat livsutrymmet för oss alla".

Priset för året skapare motiveras bland annat med att Queering Sápmi är "ett rörande, störande demokratiprojekt. Elfrida och Sara har med sårbarhet och mod komplicerat självbilden av Umebo och norrländning".

FEST OCH PRIS

Umeå skaparpris är både en fest och ett pris. Priset delas ut i sex olika kategorier: bild, rörlig bild, design, text, ljud och skapare. Det drivs som en ideell förening bestående av privatpersoner med intresse för skapande och ska bland annat vara oberoende och aktuellt. Se www.skaparpriset.se.

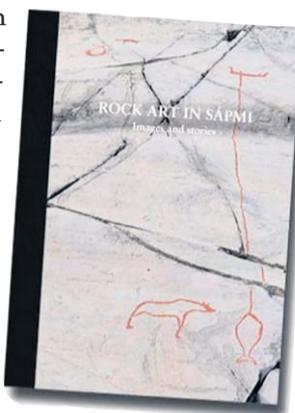
DD har tidigare skrivit om projektet Queering Sápmi, senast i nummer 4 2013 där boken Queering Sápmi presenterades.

URBAN ENGVALL

Bok om hällbilder i Sápmi

Den nyutkomna boken *Rock Art In Sápmi* presenterar platser med forhistoriska hällbilder i Sápmi. Bilderna återfinns i Västerbotten, Västernorrland och Jämtland samt Alta i Norge och Värikallio i Finland.

Redaktörer är Thomas Larsson och Coppélie Cocq från

Umeå universitet samt Britta Lindgren Hyvönen och Jans Heinerud från Västerbottens museum. Bildansvarig är Petter Engman, fotograf på Västerbottens museum.

Boken finns att köpa på Västerbottens museum, www.vbm.se.

URBAN ENGVALL

Renskötarkvinnor berättar

Boken "Renskötarkvinnor och livet i de sista rajderna" tecknar samekvinnors erfarenhet med helgjutet samiskt perspektiv.

Lilian Ryd ger, liksom sin bortgångne bror Yngve, samerna tillgång till ytterligare samisk kunskap – utan teorier och påklistrade föreställningar. Det är samernas egna berättelser som Lilian Ryd än en gång bär fram.

Inga författare har så klart och tydligt som Lilian och Yngve Ryd låtit det samiska perspektivet i sin helhet få vara dominerande. På så sätt ger deras böcker, utan fördomar, kunskap om samer.

Det här är en bok om renskötarkvinnors liv och arbete kring Jokkmokk, innan den nya tiden bröt in i renskogen och renskötselns mekanisering hade tagit över.

VIKTIGT MINNAS

De första orden i boken beskriver vad den handlar om. Det är Gerda Pavval Omma som citeras:

– Man får inte släppa efter. Hjärnan måste tränas. Jag går igenom något i minnet varje dag. Jag tänker

Renskötarkvinnor och livet i de sista rajderna.
Lilian Ryd
Ord&visor förlag, Skellefteå 2013.

på någonting och minns: "Så var det och så, och det där och det där." Varje dag gör jag det. För att det inte ska komma bort.

Sex kvinnors och en mans minnen berättar om vardagens alla göromål, som det dagliga livet i kåtan, mat och bränsle, remmjölkning, lekar, kärlek och livets vedermödor och glädjeämnen. Det väjs inte för de svåra frågorna, som när nordsamer tvångsförflyttades till Jokkmokksområdet.

Många fina bilder illustrerar det dagliga livet.

Med i sin helhet samiska perspektiv är detta en värdefull bok för många. Jag kan utan omsväp rekommendera den som läsning för den som vill möta traditionell kunskap om renskötande samers liv.

ERIK OSCAR OSCARSSON

DD behöver medarbetare

Daerpies Dierie förändras och utvecklas. Därför behövs nya medarbetare.

Daerpies Dierie behöver flera medarbetare, både skribenter/foto-

grafer och kontaktpersoner. Inte minst gäller det på svensk sida.

Det blir också allt viktigare bland annat för Daerpies Dierie att på ett klokt och pedagogiskt sätt använda det sydsamiska språket. Därför ökar

även behovet av medarbetare som behärskar sydsamiska.

Både Bierna Leine Bientie, huvudredaktör för Daerpies Dierie, och Urban Engvall, svensk samordnare, kommer av åldersskäl inom en

Vitbok klar i höst

Daniel Lindmark, professor vid Umeå universitet, är forskningsledare för den kommande vitboken om kyrkan och samerna.

Behovet av en vitbok klargjordes vid mötet mellan samerna och Svenska kyrkan i Kiruna hösten 2011, på sydsamiska *Soptsestalledh*. (Rapport från konferensen finns på adressen www.svenskakyrkan.se/default.aspx?id=899745.)

Vitboken är en vetenskaplig antologi med nära 30 artiklar. De medverkande forskarna har bland annat undersökt sameskolor och kyrkans relation till samisk tro.

Vitboken, som beräknas vara klar i höst, ska vara praktiskt användbar i det fortsatta försoningsarbetet mellan kyrkan och samerna.

URBAN ENGVALL
KÄLLA: KYRKANS TIDNING

Arven etter "Rik-Jo Perso"

Jon Person, fødd 1818, ble rik på både rein og barn. Han var gift tre ganger og vart stamfar til mange på Helgeland. Ei tid var han lærar for sameborn.

Tipp-tipp-olderfaren min heitte Jon Person. Han var nomade, fødd 1818 i Njaarke, Vesterfjella mellom Vefsn og kystbygdene i vest. I desse fjella, og i fjella lenger nord ikring Toven, levde og døydde han. Det opprinnelige kjerneområdet hans har truleg vore i dei nordlege Vesterfjella, i Eiterådalen og Hundålvassfjellet.

UNDERVISNING HJÅ SOKNEPRESTEN

Jon fekk i ungdomen seks månader undervisning hjå sokneprest Qvale og vart deretter tilsett som omgangsskulelærar for samebarna i Vefsn i 1839. For ei årsløn på 15 spesidalar skulle han verka som omgangsskulelærar i fjellet i sommarmåndene, frå Jønsok til Mikjelsmess – 24. juni til 29. september.

Då læraren ved internatskulen på Finnskogen i Vefsn døydde i 1845, var Jo lærar der eitt år. Han heldt truleg fram som omgangsskulelærar til ikring 1850. Frå 1850 dreiv Rik-Jo med reindrift på Helgeland.

MYKJE SORG

Rik-Jo var gift tre ganger. Første kona heitte Mallena. Ho fekk dottera Elen Maria Jonsdotter i Vesterfjella i desember 1845. Då Elen fekk den yngre broren Per

Mattias Jonson ved Hundålvassfjellet på ettersommaren 1848, døydde mora i barsel og den nyfødde broren døydde veka etter.

Tre år etter gifta Rik-Jo seg på nytt, med Randi Margreta Andersdotter. Med Randi fekk han sönene Nils Kristian og Per. Per Jonsson vart far til Thomas Pedersen Renberg, gift med Elsa Laula frå Vilhelmina. Ho tok initiativ til det første samiske landsmøtet i Trondheim i 1917.

HUSMANNSPASS OG EIGEN GARD

Ei anna slektsgrein, mi slekt, stammar frå eldste dotter til Rik-Jo, Elen Maria, som gifte seg med Andreas Olai Dass Nicolaisen og busette seg på husmannsplassen Dalan i Leirvika i Hemnes. På Dalan var det så vidt plass til ein potetåker, og ungane vart bortsette etterkvart som dei nærma seg skulealder.

Oldefar min – Nicolai Tanke Andreasen – vart bortsett til

Straumen nord for Ranfjorden. Han fortalte seinare at det ikkje var likare stell på Dalan enn at han hadde med seg mat frå Straumen når han vitja mora på sommaren. Men Nicolai kom til bra folk. Han tente gode pengar på fiske i Lofoten og fekk også godt betalt arbeid på anlegget til Edison-selskapet Dunderland Iron Ore Company.

For dei pengane han la seg opp kunne han kjøpa garden Tetmo mot kår til seljarane. Nicolai gifta seg med Othelie, kalla Tella. Tella var eldre, og hadde eit godt vit. Det heitte seg at "Ho Tella lada, og Nicolai skaut".

Nicolai, Tella og ungane arbeidde opp Tetmoen til ein gard med ein viss velstand etter tida. I bygda var Nicolai fast kjømeister i bryllaup og som kjømeister likte han å fortelja om det som interesserte han mest – seg sjølv. Det var alltid variasjonar over historia om den bortsette husmannsguten som arbeidde seg opp til gardmann. Nicolai hadde ikkje vit

Nikolai Andreasen Tetmo gjorde gode sesongar på Lofoten i tillegg til at han fekk godt betalt hjå Edison-selskapet Dunderland Iron Ore Company. For pengane kjøpte han garden Tetmo. Her saman med kona Otelie, kalla Tella.

til å skjemmast over opphavet sitt og fortalte gjerne at han var av sameslekt. Han døydde året etter at eg vart fødd.

SAMEMANNTALET

Då samemanntalet vart opna i samband med valet til det første Sametinget, tenkte eg ikkje så mykje over dette. Men då eg kom heim til Mo og fekk høyrat at både mor mi og bror min hadde meldt seg inn i manntalet stilte dette seg annleis: om eg ikkje hadde sterke grunnar til å stå i samemanntalet, så var grunnane til *ikkje* å stå der endå veikare. Om ikkje oldefar hadde vit til å skjemmast over opphavet, så var vel ikkje eg stort klokare!

Også i slekta til kona treng du ikkje å gå så mange ledda bakover før "komagen stikk fram". Så etterkvart fall det seg slik at ungane fekk tilbod om å læra seg sorsamisk – eit språk som hadde vore utdøydd i slekta i fleire ledd.

HANS OLAV BRENDBERG

Frode Fjellheim Project

Jojk, jazz, pop och urmusik smälte samman till ett för många nytt musikalisk landskap när Frode Fjellheim med sitt "dreamteam" bjöd till konsert vid samiska veckan i Umeå.

Frode Fjellheim har varit en återkommande artist genom Samiska veckans / Ubmejen Biejviehs femtonåriga historia. Till femtonårsjubileet i år hade

han fått uppdraget att sätta ihop sitt "dreamteam" av musiker och solister för att genomföra Samiska veckans årstidskoncert.

ÅRSTIDENS RÖST

Längtan efter ljusets återkomst, utsatthet och närlhet, mörker och styrka möttes i konserten, där årstiden också hade en röst. Starkt, känslofyllt och kanske

ögonöppnande (för samisk historia och kultur).

Förutom Frode Fjellheim, sång, jojk och synth, medverkade Ulla Pirttijärvi, sång och jojk, Jonas Knutsson på saxofon, Snorre Bjerck, percussion, Anne Vada respektive Anneli Drecker, sång varsin kväll, Mattis Kleppen på bas, Hildegunn Øiseth, bockhorn och trumpet, samt Norrlands Operans stråkkvartett.

Flera av de här musikkonstnärerna medverkade vid samiska kyrkodagarna i Mo i Rana i höstas. Den som var där kan ana något av hur det låt och såg ut i Umeå.

Samiska veckan i Umeå pågår till 12 mars.

URBAN ENGVALL

KÄLLA:

WWW.SAMISKAVECKAN.SE

FOTO: KOLONIerna.se

Se filmen från Gállok

Daerpies Dierie skrev i föregående nummer om kampen mot planerna på gruvexploatering i Gállok/Kallak.

The Gállok Rebellion är en film som beskriver kampen mot gruvindustrin sommaren 2013. Flera blockader byggdes för att hejda prospekteringsbo-

laget Jokkmokk Iron Mines (helägt av brittiska Beowulf Mining Plc.).

Ett nytt gruvområde i Jokkmokks kommun skulle innebära en omfattande förstörelse av natur, livsmiljö, kultur och samiska näringar.

Filmen är gjord ur gruvmot-

ståndarnas synvinkel, och du hittar den på adressen <http://kolonierna.se/?p=778>.

URBAN ENGVALL
KÄLLA: KOLONIerna.se

Antigruvdemonstration i Jokkmokk

Årets vintermarknad i Jokkmokk har, enligt rapporter i media, fått en mer politisk framtoning än vanligt. Mycket har handlat om konflikten kring en eventuell

gruvetablering i Gállok. En demonstration mot gruvplanerna engagerade många deltagare.

Ytterligare en orsak var att Sve-

rígiedemokraternas Jimmy Åkeson besökte marknaden, bland annat för att signera sin bok.

URBAN ENGVALL

Det jag ser fram emot

April 2011: Det var inget stort reportage, snarare en liten notis. Hade det inte varit för att jag just den dagen hade minerallagen på schemat, så vet jag inte ens om jag hade tagit mig tid att läsa den lilla nyheten.

"Vill starta gruva." Så stod det i tidningen. Jag blev inte alls orolig och kände inte ens det minsta hot från dagens nyhet. För mig var det en självklarhet att kommunen och lokalbor skulle säga stopp.

Gustav, min sambo, som har sina renar kring Gállok får en inbjudan till ett möte med gruvbolaget. Han börjar bli orolig. Jag hör det på sättet han pratar, även om han säger att de aldrig kommer få tillstånd till en gruva.

Jag, som hunnit läsa juridik i ett år och redan är världsmästare på lagar och förordningar (trodde jag), lovär honom att det "aldrig kan bli en gruva just där, för så står det i lagen", samtidigt som jag refererar till diverse lagrum.

Tyvärr hade jag missat alla "men" och undantag. Jag hade missat just det att "om allmänintresset väger tyngre än enskilda intressen" – och att allmänintresset = pengar och enskilda intressen = vi.

Januari 2013: På radion går en dokumentär om Alta-saken på 1980-talet. Sonen på tre månader sover i baksätet i bilen och jag och Gustav lyssnar intresserade. Vi blir båda fascinerade över det engagemang som fanns i hela Norge när de ville bygga ut Altaelven, och vi fantiserar och tycker att det skulle varit så i Jokkmokk också.

Ingen av oss kunde föreställa oss att det faktiskt skulle bli så, om bara några månader. För när kalvarna var märkta och vi kom ner till Jokkmokk från fjället, då exploderade det. Gállok kokade. Aktivister från hela Sverige hade bosatt sig där. Det var polisaktioner, securitasvakter, media från hela världen, manifestationer, blockader, konst, polishundar och hårdta ord.

Samtidigt som frågan om Gállok var glödande het, så blev det iskallt i Jokkmokk. "Det skjuts för lite samer", "Ett skott i pannan förstår alla" – det är ord som blivit sagda.

Nu blev jag rädd på riktigt. När Gustav är i fjället och samlar till slakten, läser jag dörren så fort det mörknar och drar ner persiennerna så ingen ska se var jag och vår son sover.

Jag har känt förtvivlan och maktlöshet, men aldrig hopplöshet. För jag tror vi kan stoppa denna vanskinesspolitik som dagens regering bedriver vad gäller naturexploreringar.

Jag ser fram emot den dagen, då jag berättar för mina barn, och kanske visar lite bilder, från den här tiden då vi kämpade, demonstrerade, grät, sjöng, manifestrade, ändrade lagen och gav Gállok plats i historieböckerna. Det ser jag fram emot.

BRITA IREN THOMASSON

Aahka Eli filmesne soptseste

Gaebpien Eli soptseste jijtse kultuvren jih gielen bijre store filmesne. Åadtjobe mubpie aalkoe-almetji bijre aaj govledh.

Gaebpien Eli Maajehjaevreste jih göökte aahkah Australieste jih Mexikoste. Dah leah aalkoe-almetjh. Dah soptsestieh guktie dah jielieminie. Filmesne åadtjobe "dåeriedidh" vuejnedh dah barkeminie. Åadtjobe daejredh guktie dah aahkah jis ussjedeminie. Fiereguhte jijtse kultuvrem jih vuekide vaarjeleminie Dah gujht gaajhkem daejrieh, gaajhkem

Garrabieleste Gaebpien Eli, Maajehjaevrie, akte dejstie aahkjiste filmesne. John E. Utsi, Jokkmokkste jih Dan Jåma, Valsjöbyn, lægan filmem dorjeme.

darjoeh! Numhtie dah jis bætije boelvide dääjrehtsh guedtie-minie. Gosse aahkovh aahkeben ektine, numhtie dah jis liereminie.

AERPIEVUEKIDE VAARJELE
Elin govhte maanah jih naa gellie aahkovh. Eli soptseste guktie båatsojne, guktie hijven biejjeh jih gosse geerve leah. Eli eadtjohke vytnesjidh

jih beapmoej jurjiehtidh. Jijnjem daajra jih szejhta saemien aerpievuekide vaarjelidh. Eadtjohke saemeste jih jijtse güelen åvteste gämhpoeminie. Eli soptseste aaj dåeriesmoeri bijre. Dihé aaj soptseste guktie garmerdeminie jih aavode-minie maadtoej åvteste.

TEKSTE JIH GUVVIE:
MEERKE KRIHKE
LEINE BIENTIE

Bestemor Eli forteller

Eli Kappfjell, Majavatn, er en av de tre urfolkskvinnene som vi blir kjent med i en film av John E. Utsi og Dan Jåma. Vi får et innblikk i deres liv og virke. Eli forteller om både tunge og glede-lige hverdager. Hun er en stolt tradisjonsbærer og hun formidler kunnskaper om blant annet reindrift, samisk håndverk og språk.

Berörande utställning på Gaaltje

**Om du får den här tidningen
6 mars hinner du kanske se
utställningen *Dalvedh* av
konstnären Sissel M. Bergh
och musikskaparen Frode
Fjellheim på Gaaltje i
Östersund. Annars får du
sikta på Trondheim.**

Säger man utställning så är det inte riktigt klargörande. *Dalvedh*, som handlar om det som varit fördolt och blir synligt, i det här fallet sydsamisk historia, består av två videoföreställningar (som visas samtidigt) och

musik från ett skulpturalt instrument i form av ett upp- och nedvänt träd, med mytologisk betydelse, mitt i utställningslokalen.

Musiken består bland annat av jojk med Maarja Fjellheim och Anna Johansson från nutid respektive dåtid. Det variationsrika bildmaterialet visar prov på etnologi, exotism, rasbiologi och arkeologi.

REFLEKTERA ÖVER HISTORIEN
Den norske konstnären Sissel M. Bergh har arbetat med *Dalvedh* i

fem år. För tre år sedan fick hon med Frode Fjellheim i arbetet. Deras önskan är att de som upplever utställningen ska få möjlighet reflektera över den sydsamiska historien med det som varit gott och det som varit förtryckande.

Gaaltje är första utställningsplats – mitt i sydsamiskt område. Åttonde mars är sista dag i Östersund. Därefter ska *Dalvedh* till Trondheims konstmuseum.

URBAN ENGVALL

Bok om Hjalmar Lundbohm

På disponentens tid – Hjalmar Lundbohms syn på samer och tornedalingar är en bok som ger lättillgänglig och grundläggande kunskap om hur rasistiska tankar påverkade samerna.

Boken tar sin utgångspunkt i gruvdisponenten i Kiruna Hjalmar Lundboms starka ställning i ett tidigt nätverk av rasbiologer, arkeloger, konstnärer och författare. Det rasbiologiska tänkandet kom att bli något av en motor i formandet av ett nytt nordligt Sverige.

Det här är den första riktigt kritiska granskningen av Lundbohms agerande i frågeställningar som rörde de folk som fanns i norra Sverige i en tid när malm började brytas, kraftverk byggas och järnvägar skar genom landskapet.

Omkring honom fanns även de kyrkans män som skulle vara med och skapa nomadskolan, främst komministern i Vittangi Georg Bergfors och kyrkoherden i Karesuando Vitalis Karnell.

Bergfors var nära knuten till det rasbiologiska institutet i Uppsala. Han var god vän med och behjälplig Herman Lundborg, chefen för det rasbiologiska institutet, och han hade en bror som var anställd där.

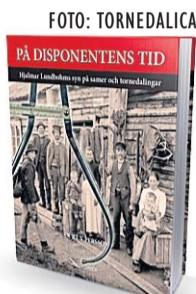
Lundbohms engagemang gällande samerna var tadelat och romantiserande. Samtidigt som han ville värla och stödja dem, hade han det synsätt som delades av alla dem som anslöt sig till "lapp ska vara lapp-politiken", med skallmätningarna som sitt yttersta rasistiska tilltag.

ERIK OSCAR OSCARSSON

På disponentens tid – Hjalmar Lundbohms syn på samer och tornedalingar

Curt V. Persson

Tornedalica 62-2013

Ny salmebok i Den norske kirke

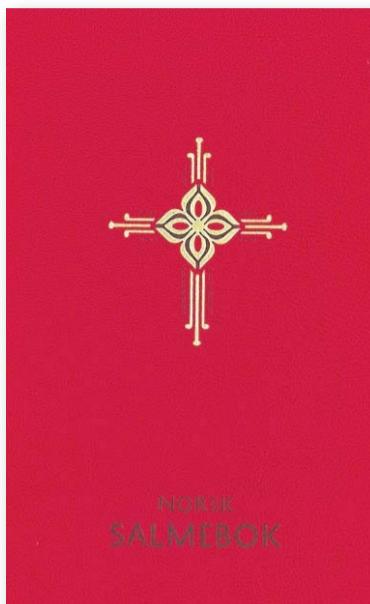
Når man blar i den nye salmeboka, kan man her og der treffe på en samisk salme. Av de 45 samiske salmene er 15 sør-samiske.

I den nye salmeboka for Den norske kirke finner man samiske salmer slik som i de mindre salmebøkene "Salmes 1997" i Norge og "Psalmer i 2000-talet" i Sverige. Heldigvis er antallet salmer nå større enn i disse to salmebøkene.

ISORG OG GLEDE

Første advent var lanseringsdagen for den nye salmeboka. Her er det nesten tusen salmer og liturgiske ledd å velge i. Noen salmer kjerner man igjen, mens noen er nye og ukjente for de fleste. Variasjonen er også stor. Det spenner vidt fra salmer som kan synges i begravelse, til salmer som passer når man er glad over at et barn er født.

– Det skal bli fint å få synge Ella Holm Bull sin salme *Gæjhtoe, gæjhtoe daan biejjien åvteste* sammen med barn i glede og takknemlighet for en

fin dag. De minste vil nok være med i jokestavelsene *jaa lalovlaa*, sier Margrethe Kristin "Meerke" Leine Bientie som er vikarierende trosopplærer.

GUDS SKAPERVERK

Salmeboka er delt opp i mange avsnitt som for eksempel: jul, påsketid,

kveld, Guds skaperverk eller Guds omsorg.

Under avsnittet "Gud skaperverk" finner man to nye samiske salmer, en nordsamisk og en sør-samisk. Anne-Grethe Leine Bientie har skrevet salmen *Jupmelen giele* til en folkemelodi som Cat Stevens gjorde kjent på 1970-tallet: "Morning has broken". *Jupmelen giele* finnes også i norsk oversettelse.

Også salmen *Biejjiem jih askem* beskriver Guds skaperverk i første vers. I salmeboka står også en svensk oversettelse gjort av Valborg Mangs Märak: "Solen och månen, vindar och vågor ...".

SVENSKE SALMER

Under "Lovsang, takk og tilbedelse" finner man *Im maehtieh gaajhkh vadtesh gan ryöknedh*, dette er en oversettelse av Lina Sandels salme "Jag kan icke räkna dem alla".

Det er flere opprinnelig svenska salmer blant de femten sør-samiske salmene. Salmene "Jesus från Nasaret går här fram", "Här en källa rin-

ner" og "Morgen mellan fjällen" er kjente salmer for mange.

Her finnes også kjente og kjære dansk-norske salmer: "Glade jul", "Deilig er jorden", "Jeg er i Herrens hender" og "Fager kveldsol smiler" i sør-samisk språkdrakt.

NYE SALMER

Det er allerede nevnt to nye salmer. I tillegg til disse finnes enda en ny salme: *Laavloen dutnjen båatam*. Melodien er også ny. Den ble til da Ung kirkesang utlyste en salmekonkurranse for noen år siden og Anne-Grethe Leine Bientie og Karin Eline Hartviksen sendte inn sitt bidrag.

Til sist skal nevnes at den samiske nasjonalsangen er med på tre samiske språk og på norsk. Dessverre har det i denne første utgaven blitt mange trykkfeil og orddelinger som gjør at det er vanskelig å følge med. Det oppdaget man på Samefolkets dag.

BIERNA LEINE BIENTIE

Stoor inledde i Orrestaare

**Jojkdoktorn Krister Stoor
inledde samiska veckan – som i
år var två veckor – i Orrestaare,
Örnsköldsvik.**

Med sig hade Krister Stoor, som är verksam vid Umeå universitet, Stuoris & Bálddonas (samiska för stor och skrämmande/spöklig), och till-

sammans gjorde de en medryckande jojkkonsert med inspiration från både rock och blues.

Mellan låtarna berättade Krister

om vad jojk är och om jojkens historia. När han tillfälligt lämnade scenen fick bandet möjlighet jojka Krister Stoor själv – man framför ju inte gärna sin egen personjojk.

SVÄNGIGA JOJKAR

Krister började på egen hand med några jojkar som upptecknats av Karl Tirén. Sedan blev det ett antal, ofta svängiga, jojkar om personer, platser och djur. Ja, egentligen jojkar man inte "om" någon eller något, man jojkar personen, djuret etcetera.

I konserten medverkande förutom Krister Stoor bandet Stuoris & Bálddonas: Börje Westberg, slagverk, Johan Wållberg, bas och keyboard, Peter Uvén, gitarr, samt Daniel Andersson, gitarr.

De samiska veckorna i Örnsköldsvik fortsatte med bland annat en berättarkälla och med traditionenlig Orrestaare marknad.

URBAN ENGVALL

Krister Stoor.

FOTO: SARA BJÖRKBACKA/ÖRNSKÖLDSVIKS ALLEHANDA

Samar i sørnorske fjell

I fjella i Tinn kommune, like langt sør som Oslo, har det vore tamreinsdrift fram til 1913. Det første forsøket på drift kom på 1700-talet. Men det blei ikkje skikkeleg drift før det kom samiske gjetarar. Jakob Jomafjell var ein av gjetarane i Tinn Renhjordselskap. I dag er det villrein i desse områdene.

I desse villreintider kan det vera greitt å bli minna om at villreinen ikkje har dominert til alle tider. Tamreindrift har sett sitt preg på både folk og fjell i periodar. Tinn Renhjordselskap starta opp i 1890 og avvikla i 1913.

SAMISK KOMPETANSE

Mykje talar for at Tinn Renhjordselskap ikkje er det fyrste forsøket med tamrein i dette området. Lite tyder på at denne svært tidlege form for tamreindrift var særleg suksessrik. Drifta var for dårlig organisert og kompetansen var nok heller ikkje av den beste.

Men ein kjende til at samane hadde drive i fleire hundreår med tamreindrift lenger nord. Dette var sjølv sagt grunnen til at tamreinen blei kjøpt inn frå dei samiske områda. Med innkjøp av dyr kom ein også i kontakt med samiske gjetarar som i ein del tilfelle blei med sør over for å hjelpe til med drivninga av dyra. Stundom blei dei med heilt fram og blei engasjerte som gjetarar.

TAMREIN FRÅ TRØNDELAG

Av protokollen for Tinn Renhjordselskap finn ein ut at selskapet for fyrste gong er omtalt på eit planleggingsmøte i 1889. Bestillinga var på 121 vaksne simler, 50 vaksne bukkar og 50 kalvar. Alle skulle leverast våren 1890. Mykje tyder på at dyra blei levert, men at talet på dyr ikkje var heilt som bestilt.

Ola H. Bernås (1867-1928) var med og kjøpte tamrein nordafor og han dreiv desse til Tinn i lag med saman Jakob Jomafjell frå Namdalen. Denne opplys-

Jakob Jomafjell var hovudgjetar i Tinn Reinhjordselskap i 23 år. Her saman med yngste dottera Sigrid Olivia og kona Kristine.

ninga finn ein også i ei gammal skibok der det heiter at "Olav H. Bernås gikk vinteren 1890 på ski fra Finnmark, hvor han hadde hentet rein. Saman Jakob Jomafjeld var med på denne turen".

Det er verdt å merke seg ein annan liten detalj i denne siste skildringa: "Olav hadde lært å binde skiene på beina som samane gjorde det. Folk sa det var farlig, og syntes han var uvoren når han bandt skiene fast til foten. Etter denne Finnmarksturen kom så vrists- og bakbinding av lær i bruk i Tinn."

KVEN VAR JAKOB JOMAFJELL?
Me må lengst nord i Nord-Trøndelag for å finne stadnam-

net Jomafjell. Det er eit fjellområde som ligg aust for innsjøen Limingen i Rørvik kommune.

Det er ikkje mykje som er kjent om Jakob Jomafjell og bakgrunnen hans. Far hans heitte John Nilsen Jåma og er født 1799 i Rørvik. Han blei gift med Anna Marie Jakobsdotter, født 1816 i Grong. John Nilsen Jåma hadde bygsel omkring Jomafjellet.

Saman med halvsyster si Anna Pedersdotter bygsla han ein strekning mellom Limingen, Tunnsjøen, omkring Rørvatnet til Bjørkvatnet og omkring Tromsvatnet. Om ein studerer kartet ser ein at dette er eit stort område. Me finn elles Anna Marie i folketeljinga

1865 under Jåmafjell. Jakob Johnsen Jomafjell er født 1846 på Jåmafjell og døypt 1847 i Grong. Han blei gift med Kristine Jakobsdotter, født 1862 i Grong. Foreldra hennes var Jakob Mikkelsen og Sigrid Johns-dotter.

Jakob Jomafjell var den eldste i ein syskenflokk på seks, mange av syskena dreiv med reindrift, og me finn slektingar spreidde over eit større område i Nord-Trøndelag. Brørne Arvid og Ingvald Jåma som driv med rein på Fosenhalvøya, av denne slekta. Beste-far deira var ein yngre bror av Jakob.

Jakob og Kristine fekk mange born, og av folketeljingane ser me at dei fem eldste er fødde

nordafor: Henrik f. 1880, Sofie Johanne f. 1883, Anna Maja f. 1886, Inga Kristine f. 1888 og Brita Margrete f. 1890. Resten av barneflokken er fødde etter at dei flytte til Tinn: Jon Edvard f. 1893, Peggy Kajanna f. 1895, Thomas f. 1897, Lise Henriette f. 1900, Jakob f. 1902 og Sigrid Oliva f. 1908.

JORDHYTTE TIL BUSTAD

I protokollen til Tinn Renhjordselskap kan ein lesa at selskapet i april 1890 inngjekk ei 5-årskontrakt med Jakob Jomafjell. Og ikkje lenge etter at han byrja som gjetar, løyver selskapet kr. 100 til reisekostnader slik at han skal få familien sin nedover frå Namdalen. I 1895 skal dei ha kome til Tovstaul i Gauset. To år etter flytte dei til Romaråsen i Gauset, og i 1904 kjøpte eldste sonen, Henrik Jomafjell, garden Bakkene (Dalen) i Gauset. Denne garden er enno i slekta.

Av protokollen går det fram at selskapet gjorde eit vedtak om å bygge eit hus for "rensdyrhyrden". Seinare står å lesa at selskapet ser det nødvendig å setje opp ei "jordhytte paa et synbart sted i grensene mellom ein-dommene tilhørende Vestfjorddal og Skardfjeld eller Hau-kalehaldene". Dette stadfester at ein i den første perioden brukte områda sør og aust for Gøystvatnet, Kalhovdfjorden, Geitebufjorden og Grytefjorden.

KONFLIKTER

Men på eitt tidspunkt må det ha oppstått konflikt mellom selskapet og hovudgjetaren, for det blei kalla inn til ekstraordinær generalforsamling i 1894 der ein skulle drøfte om Jomafjell skulle seiast opp. Grunnen var at han i fylgle protokollen skulle ha vore både "vrangvillig og likegyldig". Men han skulle få ein ny sjanse, og det må ha gjenge seg til på eit vis, for i 1896 blei det inngått ny kontrakt med Jakob Jomafjell, då blei òg eldste sonen Henrik leid inn på månadsbasis.

Av desse papira går det fram at ein grunn til at Jakob Jomafjell fekk fortsetje var at det var vanskeleg å finne andre kompetente gjetarar. Tinndølen og fjellmannen Ole Sondreson

Bakke kom med som gjetar relativt tidleg, men han ser ikkje ut til å ha avansert til hovudgjetar. Dette stadfester inntrykket av at dei samiske gjetarane kom med kunnskapen og kompetansen. At det oppstod konflikt mellom selskap og gjetar er ingenting nytt, det finn me historier om heilt tilbake til 1780-åra.

ALT AV SLAKTET BLEI BRUK

Slakteplassen vinterstid på Gøystdalsåsen. Det er Nils J. Gvammen som har fortalt om denne slakteplassen: "Det var høve for kven som ville vera med å skrape feitt av tarmane når dei slakta. Alt måtte nyttast. Mange kvinnfolk møtte opp, særleg plasskjerringar, men også andre. Jomafjelldøtrene var også med. [...] Når dei hadde tatt ut mat og innvollar, frakta dei rein heil med skinnet på, ned til Sebrekke. Dei som ville frakte rein fekk 50 øre for kvar, og det var rift om den jobben. Var dei flinke, kunne dei tene bra på det. Dei brukte ein lett "drågåslede" og lesste det dei fekk på den. Det var dei som også hengde fleire reinar etter lasset øg.

Etter den trafikken opp og ned åsen blei vegen hardtrakka. Sume stader var det også temmeleg bratt. Med dei store lassa utover var det ikkje råd å halda igjen, og då var det berre å la det stå til utover. Dei hadde fiti (fetasko) på føtene, og dei var glatte. Dei hadde godt tak i drogje føre lasset, sette seg på baken med beina i været, og så bars det utover. Vegen låg så djupt i snøen at det var ikkje sjansar for at dei kunne spore utanom."

FLEIRE SAMISKE GJETARAR

På denne tida kom det fleire samiske gjetarar som tilbaud seg å ta på seg gjeting. Det går ikkje heilt klart fram kven som faktisk kom i arbeid, men ein "lap Nils Willenfeldt" baud seg til å bli gjetar i 1902. Alt tyder på at han blei leid inn, men usikkert for kor lenge.

To andre samar som òg tilbaud seg å gjete, var brørne Anton og Ole Andersen. Ting tyder på at i alle fall Anton Andersen gjette ein periode her. Han var truleg nevø av Jon Andersen Arefjell som var den

FOTO: UTLÅNT AV STÅLE FLAATA OG MAI REIDUN NØRSTEBØ

Døtrane til Jakob og Kristine Jomafjell: Anna Maja til venstre blei gift Zarissen og Inga Kristine, seinare gift Rongsfjord.

fyrste samiske gjetaren som kom til Setesdal. Anton og kona Emma flytte frå Setesdal til Tinn i 1904, men kor lenge dei blei er ukjent.

Eit anna samisk ektepar som på eit tidspunkt budde i Gauset og kan hende deltok i gjetinga, er Jon Kjeldsberg Stengel og kona Marja Johnsdotter Kjeldsberg, dei kom òg frå Setesdal via Rauland og eine dottera, Kristine, er i fylgle kyrkjebökene født på Bakka i Gauset i 1907.

Ein ny same kjem inn som gjetar i 1908, Thomas Eliassen, også han høyrer heime i Namdalen. Han blir tilboden å vera hovudgjetar med Jakob Jomafjell som undergjetar. Denne Thomas Eliassen har tidlegare vore hovudgjetar i Opdal Renkompani i Uvdal, truleg til 1907. Ikke så rart då kanskje at han blant anna blei hyra til å slakte rein som hadde kome over til Numedal frå Tinn.

SLUTTEN FOR SELSKAPET

I januar 1913 blir det vedteke å setje opp trø for å slakte ned flokken. I siste liten kjem det då inn eit bod frå Telemark Reinsdryselskap i Rauland om å

kjøpe dyra. Prisen var kr 25 for vaksne dyr og kr 15 for kalv. I kontrakten står det at kjøparen skal skaffe to lassokastarar samt ein mann til å stå for om-merking og oppteljing. Tinn Renhjordselskap på si side skal skaffe to mann til å drive flokken til andre sida av Møsvatn.

Ein kan trygt oppsummere at den kompetansen og kunnskapen Jakob Jomafjell hadde med seg frå oppveksten i eit reindriftsmiljø i Namdalen, var heilt avgjerande for at Tinn Renhjordselskap kunne drive verksemda si gjennom 23 år. Tinn Renhjordselskap foyrer seg med dette inn i rekka av tamreinselskap som har støtta seg på samisk spesialkunnskap og spisskompetanse.

Eitt eksempel: Vågå tamreinlag blei stifta i 1952. Dei er av dei tamreinselskapene som driv aller best i Sør-Noreg i dag. At dei framleis har ein sørsame, Kenneth Jacobsson frå Wilhelmmina i Västerbotten, som overgjetar, seier i grunnen sitt.

KJELL BITUSTØYL

Utdrag av Tinn Renhjordselskap og gjetaren Jakob Jomafjell.

Eejhtegh viehkien mietie gihtjeh

FOTO: PRIVAT/SVERGESRADIO.SE

Mov barkoe lij goerehtalledh maam Sveerjen gärhkoe dorje saemien maanide jih noeride. Edtjim aaj goerehtalledh maam dah saemien eejhtegh tuhtjeh dej maanah jih noerh daarpesjeh gärhkosne. Deejrim hov ij naan jijnjem darjoeh, bene hähkesjim buerie vaestiedassh mov gyhtjelasside gaavnendh.

Eah leah gellie gärhkoen siebriedahkijste mah utnich maam sjerem saemien maanide jih noeride. Dellie tjoerim goerehtalledh mannasinie dah eah maam saemide darjoeh, jeenebe goh naan jupmeleheevehtimmie jaepesne. Jeenemes aejkien gosse saemien åålmegebiejjien.

BILLIEH SAEMIEN
AAMHTESIGUJMIE BARKEDH
Manne mahte billejem gosse govlim guktie dah hearrah vaestiedieh. Gujht dellie gosse dah jeehtin ij leah aelhkie saemien aamhtesigujmie barkedh dannasinie goh sijen dajvesne jallh voenesne dah daatjh eah tuhtjeh vihkele, eah sijtieh, jallh dah däriesmoerh utnich saemiegujmie – dannasinie dah eah saemien aamhtesigujmie barkh.

Gåävnese såemies sijjieg gusnie eah naan däriesmoerh utnich jih buerie ektiebarkoem saemiegujmie utnich, bene dah sijjieg eah leah gellie Saepmesne, Sveerjen bielesne. Jijnjh hearrah aaj jeehtin dah tuhtjin geerve, gosse deejin gärhkoe saemide baektjie damme, jih öövre veele deejin gärhkoe jih saemieh sinsitnien eah gåessie soptsestamme. Akte hearra jeehti "Geerve jiehtedh: 'görth mijjem', gosse ibie daejrieh maam gärhkoe dejpeli dorjeme". Numhtie lea,

Inga Marja Steinjell goerehtalleme maam eejhtegh gärhkoen bijre jiehtieh.

Inga Marja Steinjell

Iea Sveerjen gärhkoen åvteste goerehtalleme maam saemien eejhtegh ohtselieh jih gärhkoste daarpesjeh. Daarpesjeh gaajhkem, aaj viehkiem maanide saemien aerpievierhtide lieredh.

geerve antegesem gihtjedh jis ij daejrieh man åvteste.

VIEHKIEM DAARPESJIEH
Saemien eejhtegijstie gihtjim maam dah daarpesjeh jih sijtieh. 150 saemien eejhtegh Svöörjen bielesne vaestiedin. Dah viehkiem daarpesjeh. Eah ajve gieline, bene dah aaj sijtieh viehkiem maanide ööhpehtidh aerpievierhtien maahinem, gosse jeenjesh gieh tuhtjeh dah eah maehtieh jih buktehth daam oktegh darjodh. Gellie dejstie tuhtjeh maam gärhkoe vaalteme – gielem jih maahtoem

– daam tjuara bååstide vedtedh. Saemien eejhtegh tuhtjeh gärhkoe buerie sijjie maanide jih noeride gaavnendih. Seamma aejkien dah tuhtjeh gärhkoe edtja våårege åroddh maanide misjoneeredh. Dah tuhtjeh maanah gelkieh jijtje veeljedh misse jaehkieh. Jis maana edtja buektiehidh veeljedh, dellie maahtoem daarpesje.

SAEJRIEH GUEDTIEH

Saemieh gelliakaan saejrieh guedtieh. Naaken orrijamme vertedh, såemies naan aejkien baektjede jih jeatjah eevre näakelaakan domtoeh. Mov mülese baatseme man vihkele mijjieg saemieh doestebe jiehtedh guktie lea, jih seamma aejkien eah daarpesjeh skaamasjdh daan åvteste mij båajhtode jallh näake mijjen siebriedahkesne.

BEETNEGH DAERPIES?

Saemien siebriedahkesne eah gellie båantas almetjh. Jeenemes mijjeste tjuerih jijnjem barkedh dienesjih nukies

juktie maehtebuerie jielemem utnedh mijjen mülen mietie. Im daarpesjeh skaamasjdh daam jiehtedh. Jijnjh almetjh beetnegapth barkeme gärhkoen åvteste, bene im vienhtajve beetnegapth-barkojne buktiehbie jeatjathtoedh gärhkoje guktie dah maehtieh vedtedh maam saemien eejhtegh ohtselieh.

TJOEREDE PRYÖVEDH

Soptsestim daan jeenje hearrajgujmie mah sjidteme jeenemb darjodh jih eah daejrieh guktie. Tjelke sjidteme munnjien vihkele mijjieg jiehtebmaam sjidteme, daarpesjibie jih guktie maehtieh darjodh. Ibie gaajhkem åvtelistie daejrieh åvtelen pryöveme. Tjuara luhpiem åadtjodh pryövedh guktie bööremes. Vihkielommes lea aelkedh soptsestidh, aaj dan bijre mij barkoes lea.

INGA MARJA STEINFJELL

Foreldre ber om hjelp

Svenska kyrkan har bedt Inga Marja Steinjell gjøre en undersøkelse om hva samiske foreldre ønsker seg av kirken. De ønsker mer samiske barn- og ungdomsarbeid.

Men da hun intervjuet prester om hva som kan gjøres,

svarte en del at de var redde for å bli blandet inn i lokale konflikter mellom samer og grupper i befolkningen. De fant det også vanskelig å be samer om unnskyldning for kirkens urett mot samene, ettersom de visste så lite om hva som har hendt.

Det finnes også menigheter der det er et godt samarbeid mellom kirke og samer. Og mange foreldre var positive etter møtet med sin lokalmenighet.

Ett hundragfemti foreldre har deltatt i undersøkelsen.

Mange ber om kirkens hjelp i formidlingen av samisk kultur og språk. En må våge å prøve seg fram.

Orre saernieh

FOTO: ERIK BÖHLER

Fra venstre Kristin Böhler, Caleb Sherpa, hans kone Nima og datter Janchen og den nye presten, Pemnuri Sherpa.

Samisk menighet i sør-samisk område vil støtte en sherpa-menighet i Nepal.

Samisk menighetsråd (SÅR) har vedtatt å etablere et solidaritets-pro-

sjekt og gi støtte til en ung menighet blant sherpa-folket i Nepal. Menigheten er et samlingssted for sherpa-folk i hovedstaden Katmandu.

Det er mange folkegrupper og religioner i Nepal. Sherpa er en fol-

Solidaritet med fjellfolk i Nepal

kegruppe som bor i fjellområdene øst i Himalaya, i Nepal, Tibet og India.

Ordet sherpa blir ofte feilaktig brukt av turister som synonym til fjellfører og guide ettersom det er mange fra denne folkegruppen som er fjellførere og også bærere for turistenes bagasje. Sherpaene er godt kjent for sin utholdenhets- og dyktighet i fjellene der de bor.

Sherpa-folket er i nær slekt med andre folkegrupper i Himalaya med tibetansk språk og kultur. De utgjør en liten prosentandel av Nepals befolkning.

ALLE HETER SHERPA

Alle fra sherpa-folket legger til "sherpa" til fornavnet sitt for å vise sin tilhørighet til folket. Vi derimot har slektsnavn for å vise hvilken

slekt vi tilhører. Presten i menigheten som SÅR ønsker å støtte, heter følgelig Pemnuri Sherpa.

En annen sentral person i menigheten er Caleb Sherpa. Han vil fungere som SÅR sine kontaktperson i sherpa-menigheten.

– Det føles godt at vi har en spesiell kontaktperson for prosjektet vårt, sier diakon i sør-samisk område, Bernt Jönsson, og legger til at vi føler et spesielt fellesskap med dette folket.

I tillegg vil Kristin Böhler, som har vært utsending for Normisjonen i Nepal i mange år, være en kontaktperson. Hun kjenner landet og folket godt.

BIERNA LEINE BIENTIE

Bättre situation för sydsamiskan

Under tolv år av nationell minoritetspolitik i Sverige har mycket positivt hänt. Situationen för sydsamiskan har förbättrats.

På ett seminarium nyligen vid Uppsala universitet presenterade Leena Huss, professor, och Satu Gröndahl, docent, forskningsprojektet "Revitalisering mot alla odds? Sydsamiska i Sverige". Syftet har bland annat varit att belysa situationen för sydsamiskan och den sydsamiska kulturen före och efter år 2000 då Sverige fick en nationell minoritetspolitik. Håller det sydsamiska språket och den sydsamiska kulturen på att revitaliseras?

– Sydsamiska är enligt många oumbärlig för den sydsamiska identiteten. Men en mycket stor majoritet tycker att man inte behöver kunna samiska för att betraktas som same. Det verkar finnas en förståelse för att många aldrig har fått lära sig samiska eller har förlorat sitt språk, säger Leena Huss.

På frågan om vad som är viktigast och näst viktigast hamnade språket

i topp, där efter tänkesätt, mat/kläder och näringar. Drygt hälften av de svarande trodde inte att kulturen skulle överleva om de samiska språken försvann. "Man är same i själ och hjärta, men språket är viktigt för en själv", lös ett av svaren.

Det är inte enkelt att återta ett förlorat språk, konstateras det i forskningsrapporten. Det bryter mot invanda mönster, till exempel att inte tala samiska i familjen. Det finns få arenor där man naturligt kan tala samiska. Språkklimatet inom den egna gruppen kan vara exkluderande.

ETNISKT UPPVAKNANDE

– För många tycks det inte enbart handla om att återta språket utan också om ett etniskt uppvaknande och att göra upp med sin egen, sin släkts och hela det samiska folkets historia. Det blir viktigt att uppvara ett språk och en kultur som under lång tid varit stigmatiserade. Kvinnor och unga ser mer hoppfullt på sydsamiskans framtid, säger Leena Huss.

Många ser den nya minoritetspoli-

Leena Huss och Satu Gröndahl.

tiken som en garant för sydsamiskan och dess revitalisering. Men genomförandet av politiken har varit bristfälligt och riskerar att försvåra revitaliseringen.

– Situationen för sydsamiskan har förbättrats, menar sydsamiska kulturarbetare och organisationer. I dag har de bättre möjligheter att driva sin verksamhet. Alla organisationer planerar att utvidga användningen av sydsamiskan i verksamheten, konstaterar Satu Gröndahl.

VID DEFINITION AV SAMISKHET

Vad är sydsamiskhet? Det som ofta nämndes bland de svarande var det samiska språket, renen, slöjden, joj-

ken, samiska kläder, natur, men också film, musik och mat. En del av identiteten var likaså brist på språk, egen historia och rättigheter.

– Samer som bor i de sydsamiska områdena med ett nära förhållande till rennäringen, betonade vikten av rennäringen och kompetensen i samiska som viktiga för identiteten. Sydsamer i mer urbana miljöer hade en mycket vidare definition av samiskhet, säger Satu Gröndahl.

TEXT OCH FOTO: ROLAND ASPLUND

Så återerövrar du samiskan

Giele aelhkje guedtedh är titeln på en bok för dem som vill stärka eller återeröva sitt samiska språk.

Boken rymmer många goda praktiska tips, projektidéer, inspiration och vill visa på andra vägar till språket än att sitta i skolbänken.

Författare till skriften är Patricia Fjellgren och Leena Huss och de delar med sig av egna och andras erfarenheter och tankar: Tänk litet strategiskt innan ni sätter igång, menar författarna. Finns det människor som du skulle kunna prata samiska med i ditt område? Finns det naturliga mötesplatser?

Tag några ripsteg i taget istället för att ta dig an ett för stort projekt som blir tröttsamt att genomföra. Begränsa ordnlärningen till ett område, exempelvis matlagning i din vardag. Du behöver inte tänka att du ska lära dig hela ordboken utan till.

BRA MED STARK SPRÅKARENA

Det är bra att börja lokalt, det gör det möjligt att språket och språkanvändningen kan integreras i din vardag, helst i en stark språkarena där samiskan hörs mer än svenska.

Författarna berättar bland annat om språkläger och språkbad. Syftet är att minoritetspråket för en tid byter plats

Patricia Fjellgren.

med majoritetsspråket. Det skapas en miljö där samiskan är normen.

Boken kom 2013 och är frukten av ett samarbete mellan Samiskt språkcentrum och forskningsprojektet "Revitalisering mot alla odds? Sydsamiska i Sverige" vid Hugo

Valentin-Centrum, Uppsala universitet.

Boken kan beställas från Språkcentrum i Östersund, telefon 063-15 08 56.

TEXT OCH FOTO: ROLAND ASPLUND

Nordland FYLKESKOMMUNE

GÆRJAH
Sørsamisk bokbuss/Åarjelsaemien gærjabusse

Vi er i gang med årets rutekjøring.
Nye og gamle ønskes velkommen!

For kjøretider: / Naemhtie vuaja:
www.nfk.no/gsj eller ta kontakt på
tlf. 75 18 41 70 eller mob. 917 04 466

Velkommen! / Buerie bætemel!

Bøker til utdeling

Bibliotekene i Nord-Trøndelag har begynt å dele ut en bok til alle ettåringer i fylket. Boka heter *Den første boka mi*, og inneholder kjente sanger, dikt og regler. Den er på norsk, og er spesiallaget for denne anledningen, med bilder av Kari Stai fra Inderøy. Utdelingen støttes av fylkesbiblioteket, Nasjonalbiblioteket og Fylkesmannen i Nord-Trøndelag.

Bibliotekene har også en egen bok til utdeling til alle sørsamiske småbarnsfamilier. Anita Dunfjeld Aagårds bok *Lilja stoerre-åabpine sjædta* er en gave fra biblioteket til de som ønsker at barna både skal bli glade i å lese, og glade i sitt eget språk sørsamisk. Du som har barn mellom 0 og 5 år kan besøke biblioteket ditt, og spørre etter boka.

Mange av bibliotekene har også flere bøker på sørsamisk, og de som ikke har slike bøker selv, kan fjernlåne bøker til dere fra andre bibliotek. Sammen med boka finnes også en brosjyre på sørsamisk som forteller hvorfor lesing er viktig.

Begynnerkurs 1 i sørsamisk, 15 studiepoeng

Aajege planlegger i samarbeid med Samisk Høgskole i Kautokeino å sette i gang Begynnerkurs 1 i sørsamisk, 15 studiepoeng.

Studiet er beregnet for alle som ønsker å lære seg sørsamisk, og det er ingen krav om forkunnskaper. Studiet gjennomføres som intensivkurs våren 2014.

Studiet gir 15 studiepoeng på høgskolenivå, og rett til støtte gjennom Statens Lånekasse og Sametingets stipendordning for høyere utdanning. Opplæringen gjennomføres etter godkjent studieplan fra Samisk Høgskole.

Totalt omfang av opplæringen er på 150 timer undervisning, samt tilsvarende egeninnsats. Studiet gjennomføres som intensivkurs på Røros våren 2014. Det blir 2 undervisningsuker fra

12. – 23. mai (uke 20 og 21), egenarbeid 26. – 30. mai (uke 22) og 2 nye uker med undervisning fra 2. – 13. juni (uke 23 og 24). I undervisningsukene er det undervisning hver dag.

Det er en avgift på kr. 300,- som betales til Samisk Høgskole. Deltagerne må i tillegg dekke kurslitteratur, reiseutgifter og kost/losji. Søknadsfrist 1. april. Søknad sendes via søknadsweb til Samisk Høgskole: <https://fsweb.no/soknadsweb/login.seam?inst=sa> Studiet igangsettes under forutsetning av minimum 7 deltagere. Studentopptak skjer etter "Først til mølla-prinsippet" med inntil 12 studieplasser.

For mer informasjon om studiet og innhold, ta kontakt med Toini Bergstrøm på tlf. 90723513 eller mail toini.bergstrom@stfk.no. For oppdatering av info om studiet se også www.aajege.no

Lopme Naestie tioårsjubilerade

För tionde året i följd arrangerades de samiska kulturdagarna i Funäsdalen, Lopme Naestie.

Lopme Naestie började som en idé från Eva Rehnfeldt och Karin Rensberg Ripa som tillsammans med guideföreningen i Funäsdalen startade arrangemanget.

Nu är det Mittådalens och Handölsdalens samebyar som står för värdskapet, och Kerstin Valkeapää från Mittådalen leder projektet tillsammans med sin arbetsgrupp.

Syftet med dagarna är att visa på och synliggöra den samiska närvaren i området.

RENSKÖTARENS VARDAG

Årets program innehöll konstutställning med bland andra Niklas Blind, konstnär och renskötare från Handölsdalen, som via sitt färgstarka måleri förmedlar renskötarens vardagsliv.

Madeleine Renhuvud, ursprungligen från Mittådalen, målar i akvarell, men trycker även på textil och skapar keramik. Från Jokkmokk kom Fia Kaddik med en fotoutställning och Lena Viltok med målningar men även med kläddesign.

Årets arrangemang var brett med föreläsningar och seminarier av olika slag. Maja Dunfjell föreläste om samisk ornamentik.

Lopme Naestie 2014.

Sofia Jannok kom för tredje gången till Lopme Naestie och hade konsert i Funäsdalens kyrka.

TÄVLING OCH RAJD

Nytt för i år var lassokastningstävlingen där den lycklige vinnaren i både dam- och herrklassen kunde gå därifrån med 10 000 kronor i prispengar.

Renrajd gick genom byn första dagen, och renracetävling genomfördes nere på festivalområdet. Där pågick också försäljning av slöjd och hantverk, rökning av souvas och försäljning av kött och skinn. Walkos mobila restaurang med sin á la carte meny skötte serveringen.

Kjerstin Valkeapää berättade att från och med nästa år finns planer

FOTO: ANN-HELEN RENHUVUD

på att bredda verksamheten från det lokala området kring Funäsdalen till att omfatta hela det sydsamiska området.

– Det är ett jätteroligt jobb med möten med många olika människor från alla håll och kanter, sa hon.

ELISABETH ANDERSSON

Sjiti Jarnge – Samisk kultur- og utviklingsenter - møteplass og arena for aktivitet i det sør-samiske området. Sjiti Jarnge er en stiftelse som har til formål å bevare, framheve og utvikle den sør-samiske kultur. Dette gjør vi gjennom å gi ut publikasjoner, arrangere kurs, restaurere bygninger og gjennomføre prosjekter innenfor forskjellige områder. Senteret som i tillegg er utgangspunkt for den samiske kultur- og bokbussen, ligger i Hattfjelldal. Vår aktivitet strekker seg i tillegg ut over så vel kommunegrensen, fylkesgrensen som landegrensen. Sjiti Jarnge har nylig opprettet et frittstående dokumentarkiv og vil innen kort utvide med et slektsarkiv.

Medarbeider

Grunnet pensjonsavgang søker Sjiti Jarnge etter en fleksibel medarbeider til vårt senter i Hattfjelldal. Følgende arbeidsoppgaver er aktuelle:

- Arkivering og journalføring av Sjiti Jarnge sitt eget materiale og dokumenter deponert av andre.
- I tillegg er stillingen tillagt oppgaver som å
  - o betjene ekspedisjonen
  - o forestå salg av bøker og øvrige artikler
  - o holde hjemmesiden à jour
  - o forestå utleievirksomheten
  - o legge til rette ved møter, kurs og øvrige arrangementer

Stillingen er i utgangspunktet full tid - 100%. Vi er beredt på å vurdere andre løsninger dersom ønskelig.

Kvalifikasjoner og egenskaper:

- Relevant kompetanse er en fordel, men ikke et absolutt krav.
- Evne til muntlig og skriftlig fremstilling
- Jobben stiller store krav til å være serviceinnstilt, ansvarsfull og ryddig i arbeidet.

Sjiti Jarnge har avtale med Handel og Kontor vedrørende lønns-, arbeids- tids- og arbeidsvilkår.

Ev. spørsmål besvarer Sten Jønsson tlf. 75 18 49 70

Hvis dette ser ut til å være den rette jobben, mottar vi gjerne din søknad. Send denne med bekrefte atester **innen 17.mars 2014** til:

Sjiti Jarnge / Samisk kultursenter
Sveanveien 20
N-8690 Hattfjelldal
post@sjiti.jarnge.no

Gie jih gusnie årroeminie

Sverige

Samiska rådet inom Svenska kyrkan

Ordförande: Sylvia Sparrok, tel 0647-352 40.
e-post: syllan3@hotmail.com

Handläggare för samiska frågor: Kaisa Huuva, Svenska kyrkan,
751 70 Uppsala, tel 018-16 95 00,
e-post: kaisa.huuva@svenskakyrkan.se

Sydsamiskt församlingsarbete i Härnösands stift

Kontakt: Gabrielle Jacobsson, Samiskt resurs- och utvecklingscentrum i Härnösands stift, Byevägen 7, 830 04 Mörsil, tel. 076-119 19 48, e-post: gabrielle.jacobsson@svenskakyrkan.se.

Samiska krisnätverket

tel: 063-10 12 30 fredagar och söndagar mellan klockan 20 och 24.

Norge

Samisk kirkeråd Generalsekretær: Tore Johnsen, postboks 799 Sentrum, 0106 Oslo, telef 23 08 12 00, e-post: tore.johnsen@kirken.no.

Leder: Anne Dalheim

Sørsamisk representant i Samisk kirkeråd:
Linn Ellen Bientie Sivertsen

Saemien åálmegeeraerie SÅR/

Samisk menighetsråd i sør-samisk område

www.samiskmenighet.no

epost: monica.kappfjell@kirken.no

Leder: Sigfred Jåma, e-post: shjaama@hotmail.no

medlemmer: Oddvin Leine Bientie, Nils Tonny Bransfjell, May Jönsson og prest Bierna Leine Bientie

Sekretær: daglig leder (se nedenfor)

Saemien åálmegeen beajjetje äejvie / daglig leder i samisk menighet i sør-samisk område:

Monica Kappfjell, telef 993 49 477,
Gløttvegen 2, 7750 Namdalseid
e-post: monica.kappfjell@kirken.no

Prest i sør-samisk område:

Bierna Leine Bientie
Heggvollan, 7760 Snåsa, telef. 74 15 11 55, mobil 950 54 490,
e-post: prest@samiskmenighet.no

Diakoniarbeider i sør-samisk område:

Bertil Jönsson 7898 Limingen, mobil: 994 88 827,
e-post: diakon@samiskmenighet.no

Leder trosopplæring:

Toamma Bientie
Vikar for leder: Margrethe Kristin Leine Bientie
Solvang, 7370 Brekkebygd
mobil: 412 88 227, e-post: meerke@kirken.no

Stipend til samiskspråklige som tar kirkelig utdanning

Samisktalende som tar kirkelig utdanning kan også i 2014 søke Sametinget om inntil 20 000 kr pr semester i studiestipend. Søknadsfrist for vårsemesteret er 1. mars og for høstsemesteret 1. oktober.

Samisk kirkeråd, som oppfordret Sametinget til å opprette stipendordningen, ønsker flere samisktalende i kirkelige stillinger. - Hver eneste samisktalende medarbeider i kirka gjør en forskjell, sier generalsekretær Tore Johnsen i Samisk kirkeråd. - Vi vet at noen allerede har nytt

godt av ordningen, og oppfordrer flere til å gjøre det samme, sier han. Stipendordningen gjelder for kateket-, diakon-, kirke-musikk- og presteutdanning.

Mer informasjon om stipendordningen finnes under "Stipend og tilskudd" på Sametingets nettsider: <http://www.sametinget.no/Stipend-og-tilskudd>, eller fås ved henvendelse direkte til Sametinget.

Fler samiska texter finns på

www.svenskakyrkan.se/harnosandsstift
(klicka på Flerspråkig kyrka)

www.svenskakyrkan.se
(klicka på Kyrka och samhälle, Flerspråkig kyrka)

www.samiskmenighet.no

Daerpies Dierie

Sydsamisk kirkeblad • Sydsamiskt kyrkoblad

Adress: Heggvollan, N-7760 Snåsa, Norge
Telefon: 0047 74 15 11 55, mobil 0047 950 54 490,
e-post: dd@samiskmenighet.no
Redaktör och ansvarlig utgivare:
Bierna Leine Bientie, adress ovan.

Svensk samordnare: Urban Engvall,
Brånn 101, 870 32 Ullånger, tel 070-344 08 82,
E-post: urban.engvall@svenskakyrkan.se

Daerpies Dierie utkommer med fyra nummer per år och har stöd från Härnösands stift, Nidaros bispedömmesråd, Sametinget i Norge och Svenska kyrkan.

Prenumeration under 2014: 140 kronor.
Avgiften betalas när faktura kommer.

Adressändring och prenumeration
Prenumerations- och adressfrågor hanteras av
tidningens distributör Nordic Gateway,
e-post: produktion@nordic-gateway.se

Grafisk form & repro:
Berling Press AB.
Tryck: V-TAB, Örebro.

**Texter och bilder till
nummer 2 2014 av Daerpies Dierie
skickas senast 7 maj till
urban.engvall@svenskakyrkan.se**

Et godt råd

– Hva er det beste rådet du noen gang har fått?

– Det var en lærer som sa til oss: Ikke vær redd for at du ikke er bra nok. Gå ut i verden, vær deg selv og møt menneskene. Det er et fint råd. Å tørre å være seg selv.

Det sa skuespiller Ingar Helge Gimle til magasinet VG Helg.

Mange tror at de ikke er bra nok. For enkelte blir det en helt håpløs tanke. Deser ikke lenger noe framtidshåp. De har ikke lenger noe å glede seg til.

Jeg trodde lenge at jeg ikke var bra nok: at jeg ikke var verdt noe i forhold til dem som jeg kjente og hadde rundt meg. Det var ingen god følelse.

Derimot ble det et fryktelig strev. Et

slit og et strev. Jeg følte at jeg var en skuespiller, en kameleon, fordi jeg trodde at jeg bare ble godtatt hvis jeg oppførte meg slik som jeg trodde at omgivelsene rundt meg ville at jeg skulle være.

Derfor brukte jeg mye krefter på å bevise at jeg kunne noe og at jeg dugde til noe. Det ble et mas og et jag. Det var ikke mulig å ha det godt hvis jeg bare satt rolig på en stol.

Bare hvis jeg gjorde noe, var jeg noe. Trodde jeg.

Men jeg tok feil. Heldigvis. Nå vet jeg at jeg er noe, bare fordi jeg er. Jeg behøver ikke å prestere noe. Uansett er jeg verdifull i Guds øyne. Og da spiller det svært liten rolle hva andre måtte si, mene eller tenke.

Jeg vet at Gud er uendelig glad i meg, som den samiske nordmannen jeg er.

Men det var først da jeg var i stand til å ta innover meg noen vers i Jesaja-boken at livet mitt ble forandret:

Kan leiren si til ham som former den: "Hva er det du gjør?" Kan verket si: "Han har ikke håndlag?" Ve den som sier til en far: "Hva er det for noen barn du får?" og til en kvinne: "Hva er det du føder?" Så sier Herren, Israels Hellige, han som skapte folket: "Våger dere å spørre meg om mine sønner og si meg hvordan mitt verk skal være? Det var jeg som formet jorden og skapte mennesker der. Jeg spente ut himmelen med mine hender og gav påbud til hele dens hær (Jesaja 45:9-12).

Hva var det vi leste: Våger dere å

spørre meg om mine sønner og si meg hvordan mitt verk skal være?

Med andre ord er bibelen klinkende klar: Guds skaperverk er bra nok! Dermed er også jeg bra nok. Jeg behøver ikke å tro noe annet – og stakkars den som forsøker å si noe annet.

Det gjelder selvsagt også deg: Du er Guds skaperverk. Og derfor er du så verdifull at du ikke skjønner det selv engang!

Så med andre ord: "Ikke vær redd for at du ikke er bra nok. Gå ut i verden, vær deg selv og møt menneskene."

TEKST OG FOTO: LARS JOHNSEN

**Maarjan biejjien daam teeksten
lohkebe:** Dijjide væhtam vadtam

¹⁰ Jupmele Ahasese jeahta: ¹¹

"Tsíkkestehth væhtam Jupmelelistie,
dov Åejveste, jaemieh-aajmoste jallh
elmierijhkeste." ¹² Ahase jis vaestede:

"Ijje, im sijhth Jupmelem giehtjelidh."

¹³ Dellie Jesaja jeahta: "Goltelidie,
Daviden boelvh! Ij leah nuekies almet-
jidie jiejkedh, edtjede aaaj Jupmelem
jiejkedh? ¹⁴ Dellie Jupmele jijtje dijjide
væhtam vadta: Dihle næjte nåajsan

jih baerniem edtja baersieldidh jih
dam nommestehedh Immanu-Ele,
'Jupmele mijjine'.

JESAJAN GÆRJA / JESAJAS 7, 10-14

På Maria budskapsdag leses teksten om profeten Jesaja som møter kong Akas. Han skal få et tegn fra Gud: en ung kvinne skal føde en sønn som hun skal kalle Immanuel.

Maanah stååkedieh

Jåvleasken voestes hieljen
Saemien åålmege lihtsegi-
die fuelhkietjåanghkose
Tråantesne byörin. Gellie
maanah noerh aaj böötin.
Stoere programme dovne
maanide jih noeride.

Noere jih båeries almetjh
noerhetede jih årjede Tråan-
tese böötin. Aavoedin gosse
gaavnesjin. Säemies lihtsegh
gellie jaepieh fuelhkietjå-
anghkosne orreme. Säemies
voestes aejkien desnie. Maanah
gujht varki åahpenin.
Dallah stååkedin jih lustestallin.
Gosse eejtegh jih aahkah aajjah
prihtjegem jovhkin, dellie
maanah ektesne jávlh-glijrel-
dahkh jih jávlh-kåerhth darjoe-
jin. Nov hævvi pepper-gaahko-
htjh byöpmedin jih gløggem
jovkin.

DÅAHKAH SOPTSESTIEH
Laavadahken maanah åadtjoe-
jin aejlies gærjeste govledh.
Eadtjohke tjahkasjin goltelin.
Gosse edtjimh soptsestidh
guktie dej beeli, dellie dåahkah
utnimh. Dah saemien gaptaj-
gumie gåårveldahkesne. Num-
htie aelhkebe maanide guar-
kedh jih mujtedh dam maam
Bijpielisnie lohkebe. Maanah
öövre sjaevehth tjahkasjin gol-
telin maam dah dåahkah "sopt-
sestin". Numhtie åadtjoejin
govledh guktie don aejkien
gosse Jeesuse sijhti maanah
edtjinsov gååjkoe båetedh.
Jeesuse måarahtovvi gosse
geerve almetjh pryövin maa-
nide nyöjhkedh. "Baajede maa-
nide mov gååjkoe båetedh!"
Jeesuse jeehti. Dan mænngan

laavloejimh, jih gaajhkesh
gærjetjh vadtesinie åadtjoejin.
Dellie badth aavoedin.

GÆJHTOE JUPMELE!
Aejlegen dellie Tråanten stoere
gærhkosne. Dellie maanah aaj
desnie gyrhkesjeminie. Dah
stööremes maanah viehkiehtin,
bijpelem jih laavkome-tjaetsiem
guedtedh jih dovne vijnem jih
laejpiem. Medtie luhkievjhte
maanah tjaebpies-
laakan laavloejin: "Gæjhtoe,
gæjhtoe, Jupmele dan biejjen
åvtste." Ella Holm Bull dam
laavlomem dorjeme. Maanah
badth "Mov voestes bijpele"
vadtesinie åadtjoejin. Desnie
bijpeleteksth saemiengëlesne.
Dan mænngan prihtjegem
jovkin, ektesne stååkedin jih
murriedin.

TEKSTE JIH GUVVIE: MEERKE
KRIHKE LEINE BIENTIE

Barn får leke

Første helga i advent var det
familiesamling i Trondheim for
Sørsamisk menighet. Det var
lagt til rette for et allsidig og
morsomt barneprogram. Barna
fikk være med på blant annet
juleverksted, sangstund, dramati-
sering av bibelfortellinger og
selvfølgelig lek og moro. Barna
var også med i gudtsjenesten i
Nidarosdomen. Der fikk de
"Min første bibel" på sørsamisk.
Barnekoret sang også under
gudtjenesten.

Lukas Westerfell, 7 jaepien båeries. Dihete akte dejtie maanide Saemien
åålmegefuelhkietjåanghkose. Lukas murredeminie gosse bigkedeminie.

NÖÖRJEN GÆRHKOE Sveerjen gärhkoe